

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtwijz aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den kapitein der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

Verscheidenheid en Overeenstemming.

DE NEDERLANDSCHE OFFICIER.

On ne saurait bien traiter un sujet si Pon n'y a quelque intérêt direct ou indirect. Partant de ce principe, il était évident que du jour où les intéressés prendraient en main leur propre défense ou dessineraient leur visage, nous aurions des plaidoyers et des portraits plus vrais et plus ressemblants que les petites imitations que tentaient jadis les ouvriers en mots et en peintures.

JOACHIM AMBERT.

De Nederlandsche officier, Hm! Hm! 't is veel gewaagd; ik weet het, maar wat zal ik u zeggen, de schrijffjeukte heeft mij nu eenmaal bekropen, de natuur heeft mij gezonde vingeren gegeven, en derhalve moet het er in 's Hemels naam maar uit. Ja, waarde kameraden! ik heb mij voorgenomen u eens naar het leven af te schilderen; doch, daar ik gaarne een welgelijkt portret wilde leveren, zoo moet gij het mij niet ten kwade duiden, indien de omtrekken hier en daar een weinig scherp worden; er zijn zoovele *patente jongens* onder u, dat het mij in mijn ziel leed zou doen, wanneer gijlieden het *land* aan mij kreeg. En daarom zal ik het schikkelijk met u, of liever met ons maken. Wat mijne superieuren betreft;
 , derhalve voor hen — alle respect.

De Nederlandsche officier komt op twee wijzen tot deze betrekking, namelijk uit het gelid of van de militaire scholen. Enkelen zijn er nog, doch dezen dateren ook al niet meer van heden of gisteren, die op een' goeden morgen ontdekten, dat de fortuin hen zoo maar plompverloren, met epauletten op schouder en een degen in de vuist, voor een' troep gewapenden geplaatst had; zij hielden het er dus voor, dat zij officier waren, zich voorbehoudende zulks later te bewijzen. Ik ken er, die de gelegenheid daartoe dan ook niet onopgemerkt hebben laten voorbijgaan, en aan wie men niet eens heeft kunnen zien, dat zij geen zes maanden bij de rekruten waren geweest. Overigens geloof ik, dat niemand gelukkiger en meer tevreden is dan de officier in de eerste dagen na zijne aanstelling. Welk

eene zaligheid voor den gewezen onder-officier, wanneer de sergeant-majoor, indien hij dit zelf niet is, hem *vriendelyk verzoekt* of hij zijne wapens wil komen inleveren; dat geweer, waaraan hij zoo menig uur zat te wrijven, waarop hij zoo menigmaal zijne handen warm sloeg, en waarvan hij zoo menigen klap op het gezicht kreeg; die sabel, welke hem op marsch zoo dikwerf de kuiten gaar beukte; die ransel, welken hij met een' kluchtigen weemoed toeroept:

o! Gij mijn hoofdpeul vaak in nood,
 Mijn tafel, bank, mijn secretaire,
 Waart alles, wat men u gebood,
 Provisiekast en chiffonnière!
 'k Verlaat u; troost u in uw leed; (1) enz.

Dit alles, alles zal hij nu voor goed vaarwel zeggen. En dan de kweekeling der Militaire Akademie! — eindelijk zal hem die gulde vrijheid geworden, waarnaar hij zoolang te vergeefs smachtte; wat zal hij pijpjes rooken en romans lezen, wat zal hij profiteren van bals, concerten en partijen; zijne studieboeken — o! die wilde hij wel het venster uitwerpen; maar — ongelukkig zijn er rekruten bij het korps, en daar beginnen de zes reeds genoemde drillmaanden! Niets is meer geschikt om het enthousiasme der pas aangestelde officieren neer te zetten dan dit; de gewezen onder-officier meent, en hij heeft geen ongelijk, dat, daar hij reeds zoo menig uur bij de rekruten heeft doorgebracht, men hem dus deze wel kon schenken; de voormalige kadet kan dit niet zeggen; hij is er toch volstrekt niet mede in zijn schik, en beiden tellen de dagen, ja zelfs de uren totdat de tijd voorbij is.

Wanneer hij in zijn' nieuwen rang eenigzins op zijn gemak begint te komen, wanneer de eerste storm van gelukkige aandoeningen overgedreven is, wanneer zelfs het streelende genot van de eerbewijzing der schildwachten niets meer op hem vermag en hij eens regt om zich heen gaat zien, dan ontwaart hij een zeker gevoel van ledigheid en van verving, dat hij vroeger niet kende; hij beseft thans, dat hij niets aan zijne volgende bevorderingen kan toe- of afdoen, dat hij alles aan den tijd moet overlaten, en dat, wanneer hij zich maar niet *slecht*

(1) Nederl. Volks-almanak, 1842.

gedraagt, hij er even goed zal komen als de ijverigste zijner kameraden. Dit was vooral zoo, toen alle officieren in ons leger, van den oudsten generaal tot den jongsten 2^{den} luitenant, slechts eene groote keten uitmaakten, waarvan de schakels door den band der ancienniteit aan elkander gehecht waren; een billijk en regtvaardig stelsel van avancement bij keuze, zal natuurlijkerwijze de emulatie gaande houden en de oud-Hollandsche vaderliefjes merklijk in prijs doen dalen. Reikhalzend zien de Nederlandsche officieren dan ook uit naar het oogeblik, dat zij den weg zullen mogen weten, welken men moet bewandelen om tot deze gunst te geraken.

Geloof nu echter niet, dat de ledigheid waarvan zoeven gesproken is, bij den jongen officier een gevolg van gebrek aan bezigheid is; o neen, in geen deele; maar het is daaraan toe te schrijven, dat hij alles wat hij verrigt, noch hoofd, noch hart eenig deel hebben; het is geheel lichamelijk, geheel mechaniek; de liefhebbers van studie kunnen zich daarbij in hunne gedachten zeer goed met de oplossing van het een of ander vraagstuk bezighouden, zonder dat zij voor afleiding behoeven te vreezen.

Het valt smartelijk om het te zeggen, en echter is het waar, dat hij in het eerste jaar reeds vele van die schoone droombeelden ziet wegsterven, die hij te voren gekoesterd had. Met de epauletten had hij gedacht eer en aanzien te verkrijgen, maar hij ontdekt thans, dat de 2de luitenant nog maar al te veel aan den leiband loopt, en dat hij overladen wordt met bezigheden, waarvan men eindelijk de gegronde hoop mag koesteren, dat zij op de schouderen der onder-officieren zullen worden overgedragen.

« Il faut vivre avec le soldat pour le savoir parfaitement, et rouler avec le régiment, pour connaitre les plus petits ressorts de la machine (1); » uit dien hoofde heeft de officier uit het gelid veel voor, bij zijne benoeming; hij kent reeds voor een groot gedeelte den waren aard der verplichtingen, die aan zijnen nieuwen rang zijn verbonden; hij weet met den soldaat om te gaan; hij kent al diens behoeften, hij gevoelt het meer of mindere gewigt van diens kleine overtredingen; hij weet welke waarde men in de korpsen hecht aan het niet nakomen van sommige bepalingen, die de gewezen kadet bij de beoefening der reglementen niet eens heeft opgemerkt. Deze zal daarom nog menige smartelijke ondervinding moeten opdoen, alvorens hij zich op zijn waar standpunt geplaatst heeft. Het is dikwerf zijn wensch, zich bij zijne ondergeschikten bemind te maken, daardoor is hij wel eens al te toegevend; de soldaat is geneigd daarvan misbruik te maken, en de onder-officier veroorlooft zich aanmatigheden, die hem niet toekomen; later kost het hem veel moeite om alles weder in het juiste evenwigt te herstellen. De meeste hunner

hebben, wanneer zij den degen aangorden, nog volsterkt geen denkbeeld, hoe het in eene chambrée toegaat; de eerste intrede in dezelve maakt dan ook gewoonlijk époque bij hen, zoowel als de eerste Zaturdagsche inspectie over linnengoed en schoei; iets dergelijks was hun, bij de ridderlijke denkbeelden, die zij zich van den stand gevormd hadden, nooit in de gedachte gekomen. Zij wisten b. v. ook, dat de officier der week bij alle distributien moet tegenwoordig zijn, maar zij weten niet, dat zij dagelijks den inkoop van vleesch, ja soms die van aardappelen voor de menage moeten surveilleren; zij wisten, dat een peloton door een luitenant wordt gecommandeerd, maar zij weten niet, dat zij soms jaren in het opsluitend gelid zullen staan knikkebollen; zij wisten, dat de officieren der week voor de zindelijkheid der kamers verantwoordelijk zijn, maar zij weten niet, dat men voor eene bestovene broodplank in arrest kan gaan; zij wisten, hoe administratieën menage-rekening gevoerd worden, maar zij weten niet al *de loopjes*, waarvan en sergeant-majoor en menagemeeesters kunnen gebruik maken om zich te bevoordeelen; zij weten in één woord alles, wat tot hun vak betrekking heeft, voor zoover men dit theoretisch kan leeren, maar een aantal fraaije zaken, die nog door geene Nederlandsche pen beschreven zijn, weten zij niet. Voor het overige zijn zij, wat beschaving en goeden toon betreft, over het algemeen de officieren uit het gelid veel voor. (Neemt het mij niet kwalijk, kameraden! ik ben van de ligting van 1837.)

De Nederlandsche officier verlangt hartelijk naar het oogeblik, dat de nieuwe reglementen in het licht zullen verschijnen; want reeds sedert een geruimen tijd weet hij niet regt, waaraan hij zich te houden hebbe. Hij hoopt, dat zij zoodanig zamengesteld mogen wezen, dat er volstrekt geen twijfel omtrent derzelver uitleg kan bestaan.

De dienst der week is iets dat bijzonder weinig in zijnen smaak valt, niet omdat die zoo bijzonder drukkend en moeilijk is, maar wel omdat dezelve niet regt lastig, vervelend en weinigbeteekenend mag geheeten worden; hij heeft gelezen: « *Qu'un soldat est pedant, lorsqu'il s'attache trop à la minutie,* » en het wil er bij hem maar niet in, dat de *grooten Frits* het mis zoude hebben.

Indien de officieren bij voortduring gecondamneerd mogten blijven, om zoo menig nuttig te besteden uur in de kazerne door te brengen, dan hopen zij van harte, dat zij aldaar eene geschikte kamer mogen vinden, waar zij, in afwachting dat zij hunne bezigheden kunnen beginnen of voortzetten, zich konden verzamelen, ophouden en zelfs met lectuur occuperen.

Het is reeds elders gezegd, dat de meerdere zich niet te veel bij zijne minderen moet ophouden. Eene gestadige wrijving neemt het scherpfstekende der onderscheidene vormen weg

(1) JOACHIM AMBERT.

en die gewaarwording, als van een' elektrischen schok, welken in den militair stand ieder inferieur behoort te gevoelen, wanneer zijn superieur hem nadert, gaat verloren. Dit gevoel, zonder dat het daarom juist door vrees behoeft gekenmerkt te wezen, behoort te bestaan, en dáár, waar men het vindt, zal het de hechtste steun der discipline zijn.

De Nederlandsche infanterie-officiëren, op weinige uitzonderingen na, zijn geheel betooverd door de schoone orders, die zij over de exercitie en over de instructie in het algemeen bij hun wapen ontvangen hebben. Zij hadden in den vorigen zomer ruimschoots gelegenheid, om door herhaalde wandelingen van het schoone seizoen te profiteren; zij hebben daar echter zooveel niet tegen gehad, als sommige Nederlandsche dagbladen wel hebben willen doen gelooven, te meer, daar zij begrepen, dat de Directeur-Generaal van Oorlog toch kwalijk iederen morgen in ieder garnizoen de wandeling kon gaan gelasten of afkommanderen, of wel deszelfs uitgestrektheid bepalen, naarmate zulks nuttig en noodig was.

Evenals de infanteristen zich in den loop van den zomer bezighielden met wandelen, zoo doen zij het gedurende den winter met bajonet-vechten. Wat al nieuwigheden, niet waar? Thans moet men waarachtig nog dubbele sprongen voor- en achterwaarts leeren maken, en met het geweer spelen als een tamboer-majoor met zijn stok; neen, heilig de handgrepen!... maar komt er tegenwoordig eens om, er is voor geen duit *gelykheid* meer in de ladingen — bah! die zijn niets waard. Alles, alles tot zelfs de discipline toe, lijdt er door; wie zag ooit een soldaat bij de lading in twaalf of vier tempo's lagchen, en onder dat ellendige bajonet-vechten zetten ze immers nu en dan gezigten alsof ze op een bruiloft waren. — Hm! — slaapmuts — kamerjapon — slossen — alles weg... brr! Wat was het al lang geleden, dat er bij die arme Nederlandsche armée, voor *het licht uit* geblazen was; zij had reeds zoo menig uur (van 56½ dagen) liggen te ronken; zij was al sedert zulk een geruimen tijd vergeten — hoewel menigeen met ongeduld naar de reveille lag te wachten — dat het waarlijk bij den Nederlandschen officier geen geringe sensatie verwekte, toen het morgenschot eindelijk gelost werd en ieder zich genoodzaakt zag, de soms verstramde leden te roeren. Met hoopvol vertrouwen bidden zij, dat deze dag een lange, lange zomersche dag, een dag van ten minste *vyf schoft* mag wezen. O, mogten zij weder den tijd der wonderen beleven; mogt een tweede *Josua* de zon doen stilstaan; hoe zouden zij zich in zijne stralen koesteren, in zijnen gloed groot worden en zich ontwikkelen.

Het karakter van den Nederlandschen officier wordt bij de natie over het algemeen beoordeeld naar hetgeen men daarvan op het tooneel gezien of in romans gelezen heeft. Het is waar,

dat hij even rond, even loyaal en even ridderlijk is, maar er scheelt veel aan, dat hij zoo lichtzinnig, dartel en eeuwig verliefd zou wezen. Het valt niet te ontkennen, dat het wel eens gebeurt zooals het oude liedje zegt: «*Qu'il change de maîtresse, comme de garnison;*» maar het is gemakkelijk aan anderen fouten te verwijten, waarvoor men door zijne eigene omstandigheden gevrijwaard is; of wanneer men met een koud, ongevoelig gestel, aan bezigheden is verbonden, die de ziel geheel ongeschikt maken voor alle edele aandoeningen, behalve voor de verhevene regels der percent-rekening. De officier staat eenzaam en op zich-zelf in de wereld, maar hij heeft herinneringen bewaard uit eenen tijd, toen zijn innerlijk gemoed zachtere indrukken opving, dan die van den toon van kommando; het ouderlijk huis met deszelfs stille genoegens, met deszelfs zalige gerustheid en tevredene uren breidt in zijne verbeelding nog dikwijls het beschermende dak over hem uit, wanneer hij in het diepe van den nacht, vergeten of miskend, waakt voor de belangen van hen, die hem veroordeelen. In zijne betrekking kent hij niets dan de afgepaste juistheid der militaire subordinaat; hij gehoorzaamt of doet gehoorzamen, en wie zal er nu nog eene misdaad uit maken, dat hij zich steeds poogt aan te sluiten aan wezens, in wier zachte blikken hij meer leest, dan eene gestadige terughouding, en die welsprekender zijn, zelfs dan de trouwe oogopslag en de mannelijke hartelijke toon der opregtste kameraadschap. Wie zal het hem verwijten, dat hij zich tracht te ontspannen aan een liefhebbend hart, dat hem begrijpt en bemint; dat hij dáár troost zoekt in zijne neerslagtigheid en opbeuring in zijne teleurstelling. In zijne menigvuldige uren van eenzaamheid en afzondering, schept hij zich idealen, waarvan hij de werkelijkheid steeds zoekt, zonder dezelve te kunnen vinden. Is dit zijne schuld, of die van eenen stand, welke zoo zeer geschikt is om de geestdrift op te wekken, en die in tijd van rust zoo weinig heeft om dezelve te bevredigen. En ongelukkig zij, die de wezenlijkheid hunner droombeelden meenen gevonden te hebben; ongelukkig zij, die in haar alles zien, wat zij voor hun geluk ooit gewenscht, ooit begeerd hadden, indien zij dit alles niet met de goudschaal hebben nagewogen; want men zal hen eene verachtelijke lichtzinnigheid ten laste leggen, en men vergeet, dat zij belet worden datgene te volbrengen, wat zij zoo uit den grond hunner ziel zouden willen; ook van hen zal men eenmaal zeggen:

Hoe rozenrood twee lippen lachten,
Hoe weeldrig volle boezems prachten;
Hoe oogen, nooit genoeg aanschouwd,
Een aardschen hemel deden hopen,
Zij moesten blind zijn of ze ontloopen,
Zij waren met hun kling getrouwd (1).

(1) *Arel*, uit het Zweedsch door POTGIETER.

De roman-officier heeft nog eene schoone hoedanigheid, namelijk, dat hij altijd schatrijk is. Wilt gij weten, lezer! of hij deze eigenschap werkelijk bezit; eilieve, vraag het aan de Nederlandsche 2de luitenants der infanterie, dezen kunnen u daarop het beste antwoorden. — Ik echter, en ik geloof meer anderen met mij, meen, dat aan dezen rang veel te weinig traktement is verbonden. Ik zou thans in de gelegenheid zijn van eenige zeer geleerde vergelijkingen te maken tusschen de soldijen der oude en die der hedendaagsche legers; ik zou daaruit voldoende kunnen aantonen, dat reeds in de vroegste tijden de krijgslieden aanmerkelijk hooger bezoldigd waren; dat zij overal veel meer geacht, veel meer geëerd en in hunnen ouderdom veel beter verzorgd waren dan wij. Ik zal u evenwel met al dien omhaal, die ik toch maar uit het een of ander werk zou moeten naschrijven, niet lastig vallen; alleenlijk zal ik zoo vrij zijn, eens even op te geven de som, die het eerste permanente leger jaarlijks aan Frankrijk kostte. De kapitein AMBERT berekent dit op 44 millioenen francs onzer tegenwoordige munt, en zegt, dat dit leger van infanterie en kavallerie 63 duizend man sterk was. Indien men nu dit bedenkt, dan geloof ik, dat de vertegenwoordigers der rijke Hollandsche natie wel zeer in hun schik mogten zijn met het budget dat hun jaarlijks door het Departement van oorlog wordt aangeboden.

Het schijnt echter, dat in de laatste tijden in vele legers de bezoldigingen zijn blijven stilstaan (1), terwijl het geld meer en meer in waarde is verminderd. MAURITS VAN SAXEN, die de man niet was om zaken aan te raden, welke een vertroeteld en gemakkelijk leven voor den officier ten gevolge konden hebben, zeide daarvan reeds in zijn tijd: «Zonder in de bijzonderheden der verschillende betalingen te treden, zal ik alleen zeggen, dat dezelve zwaar moet zijn; het is beter een klein aantal welonderhoudene en goed gedisciplineerde troepen te hebben, dan een groot aantal die het niet zijn; het zijn de groote legers niet, die de veldslagen winnen, maar de goede; de zuinigheid kan slechts tot een zeker punt gedreven worden; zij heeft hare grenzen, buiten welke zij ontaardt in schrielheid. Indien gij geene behoorlijke traktementen aan de officieren geeft, dan zult gij slechts rijke lieden hebben, die uit loszinnigheid dienen, of ellendigen, waarvan de moed ter neder gedrukt is.»

Dit alles bewijst evenwel nog niets, wanneer wij niet voortgaan met zonneklaar aan te toonen, dat de hedendaagsche bezoldiging der genoemde 2de luitenants werkelijk niet met hunne behoeften overeenstemt. Duldt het dus, mijneheeren! dat ik eens even uw huishoudboekje opensla, en hetzelfde voor het

(1) Frankrijk maakt daarop eene uitzondering, aldaar zijn sedert 1830 de traktementen der luitenants aanmerkelijk, en onlangs in Pruisen eveneens verhoogd geworden.

oog van den lezer blootlegge. Waarlijk, ik zal niet onbescheiden zijn, en wie weet waar het goed voor is; veelligt, dat diegenen onzer Ed. Mogenden, die zoo gul weg bekenden, dat zij geen kennis van militaire zaken hadden (waartoe het ook te ontveinzen!) bij eene volgende gelegenheid ter goeder trouw en met regt en billijkheid een woordje in ons belang medespreken. Waarom zouden wij ons best niet doen, hen daartoe over te halen, daar *wy* toch niemand hebben die ons in 's lands raadzaal vertegenwoordigt.

Aldus zie ik uit het betalings-briefje van den heer N. N., hetwelk voor mij ligt, dat zijn traktement, na aftrek van medicijn-geld, weduwen-fonds, muziek-fonds (f 0,96); bibliotheek, *zegels*, etc. bedraagt. f 33,52
Z. E. G. berekent deszelfs kleeding, alles daaronder begrepen, en dit is waarlijk niet hoog, op f 12,00
Kamerhuur en Kagchel gemiddeld. « 10,00
Middag-eten à f 0,50 per diner. « 15,00 } f 50,00
Ontbijt, vuur, licht en andere huishoudelijke uitgaven, zomer en winter door elkander gerekend. « 8,00
Oppasser en Waschvrouw. « 5,00

Blijft over. . . f 5,52

Rest alzoo voor bals, opera's, concerten, casino's, bals costumé en masqué, diné's bij feestelijke gelegenheden, in één woord voor het geheele *gezellige verkeer*, zegge VIJF GULDENS EN EENIGE CENTEN per maand! O, driewerf gelukkige 2de luitenant, die dit tien jaren uithoudt, zonder *beeren* te maken; uwe verdiensten zijn zeldzaam, mogt uwe belooning eenmaal daaraan geëvenredigd wezen!

De penningen die aan den officier maandelijks voor het genot van geneeskundige behandeling gekort worden, mist hij gaarne, te meer daar het hem bewust is, dat het batig saldo van dezelve dient tot stijving van het fonds voor weduwen en weezen. Zoolang hij evenwel in de kracht van zijn leven is, en in dat tijdperk, waarin hij zijn sterken arm en zijn helderen geest nog aan het vaderland mag wijden, wordt hij weinig, althans zelden bij aanhoudendheid, door ziekten gekweld; maar is eenmaal de tijd van rust gekomen, veroorloven zijne hooge jaren hem niet meer om aan het bedrijvig krijgsleven deel te nemen, dan breken de gevolgen van vermoeijenissen en ontbeeringen op hem los; van de dagen, die hij, genoegeijk in het herdenken aan zijne glorievolle jongelingsjaren wilde doorbrengen, ligt hij er menigeen op het smartelijk krankbed gekluisterd, en een aantal kwalen bestormen hem vaak als zoo vele helse geesten, die alle rust en alle genot uit zijn stil verblijf weren. Is eindelijk het jaar pijnlijk en langzaam voorbij gekropen, en is er een nieuw voor hem begonnen, waarin hij soms zoo weinig verligting en beterschap te wach-

ten heeft, o hoe betreurt hij alsdan de zoo snel vervlogene dagen, toen nimmer de eigendunkelijk hoogopgevoerde rekeningen van geneesheeren en apothekers hem onder de oogen kwamen, om hem datgene te ontrooven, wat hij als een zorgend vader voor de opvoeding van zijn kroost bestemd had; o hoe beklagt hij zich alsdan, dat hij geen deel meer kan nemen aan eene inrigting, waarvan hij nimmer de waarde zoozeer gevoelde als nu. O, hoe velen zouden gaarne luide hunne stem verheffen om een voorregt te verkrijgen, hetwelk voor hen zoo belangrijk zoude wezen; o, hoe gaarne zouden zij zich in of kort bij deze of gene garnizoensplaats nederzetten, indien zij daardoor de gouden vruchten eener geneeskundige behandeling konden plukken, die hen nog iets zoude overlaten om ook in andere behoeften te voorzien.

De Nederlandsche 2de luitenant betaalt jaarlijks f 11,52 voor het muzijk. Wanneer het nu plaats grijpt, dat hij eenige jaren van den staf van het regiment gedetacheerd blijft, en het alzo nooit hoort, dan is toch het eerste concert, dat men hem bij zijne terugkomst geeft, waarlijk een beetje duur. De Nederlandsche officieren, die bij de korpsen dienen, zouden er dan ook volstrekt niet boos om wezen, wanneer diegenen, welke niet bij dezelve zijn ingedeeld, en die vaak meer dan zij van het muzijk kunnen genieten, ook mede bijdroegen tot deszelfs instandhouding, en indien dit, zooals van zelve spreekt, naar evenredigheid der traktementen geschiedt, dan kunnen de 2de luitenanten en 's Rijks schatkist er bij profiteren.

Velen der Nederlandsche officieren hebben een afkeer van de gedwongene gezamenlijke tafels, en wel hoofdzakelijk om het kostbare van dezelve; zelden toch komt men bij het einde der maand er af met betaling van datgene, waarvoor men per middag geaccordeerd was. Of deze tafels daarenboven in het belang der goede verstandhouding wel zoo zeer aan te bevelen zijn, moet nog bewezen worden.

Wanneer de officier, die zoo zeer van alle kanten tot studie wordt aangemoedigd, daarvan een vriend is, dan lijden blijkbaar deszelfs pogingen dikwerf schipbreuk op zijne pecuniele omstandigheden; want om te studeren dient men boeken, kaarten, teekeningen, instrumenten, enz., te hebben, en deze kosten veel, zeer veel geld. In de bibliotheken der korpsen vindt men zeer schoone en nuttige werken, welke met vrucht geraadpleegd kunnen worden; maar slechts romans leest men achter elkander uit, terwijl men een werk van studie steeds bij de hand dient te hebben, om hetzelfde in oogenblikken van lust en opgewektheid, of wel bij voorkomende gelegenheden te kunnen open slaan. Wanneer een infanterie-officier al zijne Reglementen wil bezitten, en daarbij slechts eenige weinige onontbeerlijke werken van studie gevoegd zien, zal hem zulks al zeer spoedig een honderd gulden kosten.

De Nederlandsche officier houdt veel van eene sierlijke uniform, en hoezeer hij ook genegen is om te bezuinigen, zoo vinden echter vooral de jonge lieden het ongaarne daarop. Hij laat evenwel liefst het nuttige met het schoone gepaard gaan. De troepen te voet hebben het b. v. maar volstrekt niet voorzien op den degen, en wel omdat deze een zeer zwak stootwapen is en volstrekt ongeschikt om te houwen; vervolgens is de wijze waarop hij gedragen wordt, allerlastigst: deze wijze belet 1°. het springen, 2°. het paardrijden, hetwelk, hoewel zeldzaam, zelfs den infanterie-officier kan te beurt vallen, 3°. het instappen in een rijtuig, 4°. het gaan nederzitten, wanneer men niet zeer veel ruimte heeft, 5°. het liggen, 6°. is hij zeer vervelend, wanneer op marsch de wind tegen de linker zijde blaast, 7°. is het een bederf, een wegvretende kanker voor de uniform-jassen, 8°. is het zeer gevaarlijk, wanneer de grond door vorst of ijzel hard is en men het ongeluk heeft van te vallen, en 9°. staat hij zeer stijf en leelijk.

Op marsch zorgt de Nederlandsche officier zooveel mogelijk, dat het gemakkelijke en doeltreffende in zijne kleeding met het sierlijke vereenigd is. Hij is alsdan echter maar al te veel afhankelijk van zijne bagage, en bevindt zich al zeer spoedig in ongelegenheid, wanneer deze niet kan volgen, of indien hij onverwacht van den hoofdtroep gedetacheerd wordt; en nog veel erger, als zij geheel verloren gaat, want, ook niet het geringste kan hij bij zich dragen. Mogt hij nu in persoon eene kleine zoogenaamde *musette* met zich voeren, dan was hij gered; dit is wel niet verboden, maar het dragen van parapluies was zulks ook niet.

Komt de officier in zijn kwartier, dan ziet het er dikwijls al zeer ellendig uit: de soldaat bekomt meerendeels niet alleen huisvesting, maar ook voeding en eene plaats aan den haard, als hij doornat en koud is, dáár, waar de officier nog geheel en al afhangt van de welwillendheid van zijnen gastheer; en is deze daartoe onheusch, of dikwijls kwalijk gezind genoeg, dan vindt hij niets dan de vier muren zijner kamer en eene slaapstede, waarin hij onmiddellijk troost kan gaan zoeken, om daarna te beproeven, in hoeverre de fortuin hem gunstig zal wezen in het vinden van een tamelijk slechten maaltijd en een warm hoekje, waar hij zijne verstijfde leden kan gaan ontdoojen, indien hem zulks in het bed niet reeds gelukt is.

Gaat de marsch naar het kamp, dan ziet hij bij zijne aankomst niets dan een uitgespannen lap linnen, geen deken, geen bos stroo, geen bidon om een drop waters in te bewaren; niets wordt hem hier verstrekt, en het eenvoudige krijgsleven, dat men hier nabootst, tast zijne geldmiddelen vrij wat meer aan, dan een even langdurig verblijf in het kostbaarste garnizoen.

Men zal misschien de opmerking maken, dat in deze schets de infanterist over het algemeen te veel uit de vensters kijkt; maar: « l'infanterie est la nation des camps, » (1) en wat haar eigen is, vindt men dus, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk in de andere wapens weder. Over de betrekking echter van de infanterie tot die andere wapens, valt nog wel het een en ander aan te merken. Dat ik deze betrekking niet uit een tactisch oogpunt wil gaan beschouwen, spreekt van zelf; dit wil ik gaarne aan knappere lieden overlaten; ik bedoel enkel en alleen in den dagelijkschen omgang, en dáár zal het bij weinigen onopgemerkt zijn gebleven, dat vele officieren der genie, artillerie en kavallerie de arme infanteristen met eene soort van kleinachting behandelen, welke deze laatsten zich somwijlen maar al te zeer laten welgevalen. Het zoude eene belediging wezen voor allen, die de waarde der onderscheidene wapens kennen en onbevooroordeeld weten te waarden, indien men dit verschijnsel als algemeen plaatsgrijpend wilde beschouwd hebben; evenwel het bestaat — en waarom bestaat het? — Wanneer de infanteristen meenen, dat ik dit *waarom* geheel in hun voordeel begrijp, dan zullen zij zich zeer vergissen. De officieren der genie en artillerie hebben veel voor boven hen; het uitgebreide hunner wetenschappelijke vorming geeft hen eene bekendheid met zoovele kunsten en wetenschappen, waaraan en infanteristen en kavalleristen geheel vreemd blijven. Deze rijke begaafdheden veroorloven hen in het dagelijksche leven aan vele gesprekken en handelingen deel te nemen, waarbij de laatsten eenvoudig de rol van toehoorders of aanschouwers blijven spelen, en die de balans der publieke opinie natuurlijkerwijze in het voordeel der eersten doet overhellen. De infanterist echter, om mij, wat dit betreft, alleen tot hem te bepalen, waant somtijds dat, wanneer hij zijne 4 scholen theoretisch kent, en dezelve, voor zooveel hij hiertoe door zijnen rang in de gelegenheid is, practisch weet uit te voeren, wanneer hij de overige reglementen in zijn hoofd heeft en dezelve nakomt, en wanneer hij door eenige dienstjaren een zeker *savoir faire* heeft verkregen, dat men alsdan niets meer van hem kan vorderen; en de toon van meerderheid, dien de andere wapens aannemen, beschouwt hij als eene *conditio sine qua non* van het zijne. Het is waar, dat het wel het gemakkelijkste is om te gelooven, dat men geene studie noodig heeft; doch dit zal dan ook wel de eenige bewijsgrond zijn, dien men daarvoor kan aanvoeren. De beoefening der wetenschappen alléén is het, die hier het evenwigt kan herstellen en de infanterist, die datgene weet, wat men ook bij zijn wapen met regt kan vorderen, behoeft bij niemand achter te staan; getuige zoovele vereerenswaardige voorbeelden in ons

(1) DE BARANTE, aangehaald door AMBERT.

leger, die slechts voor zotten eigenwaan beleefdelyk de vlag strijken.

Buiten deze oorzaken bestaan er echter nog anderen, die geheel onafhankelijk van den wil der infanterie-officieren zijn. Zoo heeft men b. v. gedurende den storm van 1830 en 1831, van alle wapens officieren aangesteld, die bij de infanterie werden ingedeeld; onder dezen tellen wij achtingswaardige mannen, doch dit belet niet, dat het geenszins gestrekt heeft om het wapen in het oog der wereld te releveren. Zoo ziet men nog in onze dagen jonge lieden, die min geschikt worden bevonden voor andere wapens, bij de infanterie overgaan; ook dit, hoe wêlgemeend en hoe gegrond overwogen, werkt nadeelig; zoo is ook de infanterie het eenige wapen, waarin de plaatsvervangers, zoo vaak het schuim der natie, mogen dienen, ter onderscheiding van de oude Spartanen, die uit de slechtstbegaafden en minststerken hunne ruitery vormden (1).

Wat nu wijders de kavallerie betreft, een sierlijke uniform, eene groote sabel, rammelende sporen, *een vurig paard* en vooral een aanmerkelijk hooger traktement, benevens misschien nog een middeleeuwsch vooroordeel (want toen immers wilden de Edelen den vorst hunne diensten slechts te paard verleen) doen dezen voor het uiterlijke een overwigt nemen, waartegen de infanterist tot nog toe geene van al die fraaije zaken, die het oog der menigte verblinden, heeft kunnen inleggen; maar de overtuiging, dat: « de ruiter nooit gerust zou slapen indien de infanterist niet voor hem waakt (2), » zal hem zich daarboven doen verheffen, en de infanterist, die dit weet en er van doordrongen is, telt ze niet, al die voorregten, waarvan de meeste slechts hersenschimmig en inderdaad niets dan klatergoud zijn.

Geloof mij, waarde kameraden der infanterie! dat menigeen regt verheugd is van zich zoo gemakkelijk eene meerderheid boven u aan te kunnen matigen, welke hij wel weet, dat hem niet toekomt; zij die het doen — want er zijn vele eervolle uitzonderingen — vergeten zoo gaarne, wanneer gij het hun slechts toestaan wilt, de werkelijke afhankelijkheid van hun wapen. Maar bewijst hun, door zoo vele voorbeelden uit de geschiedenis, dat de infanterie steeds het eerste wapen in de legers der beschaafde oudheid geweest is; bewijst hun, dat dáár, waar zij het niet was, de krijgskunst onbekend of derzelve vorderingen nul waren; zegt hun, dat het herstel dezer kunst dagteekent van het oogenblik, dat men de infanterie op haren juisten prijs begon te schatten; verhaalt hun, dat de infanterie dat wapen is, waar het juiste *coup d'oeil militaire*, die onwedersprekelijke getuige van een waar genie, het meeste en in bijna alle rangen gevorderd wordt; noemt hen de groot-

(1) ROCQUANQUURT.

(2) Idem.

sche daden, die uw wapen in alle tijden, alleen of nagenoeg alleen verrigt heeft, en toont hun aan, dat slechts gij de noodige zelfstandigheid bezit om overal, moet het zijn, 'onafhankelijk te handelen; doet hun begrijpen, dat gij van hen vordert, dat zij dit zullen erkennen; erkennen niet alleen met woorden, maar ook met daden; want, dat ook gij gaarne aan hunne verdiensten wilt gelooven, en toestemmen, dat hunne hulp en hunne medewerking u, in zoo vele opzigten onontbeerlijk is!

Na aldus in algemeene trekken het karakter van den Nederlandschen officier te hebben beschreven, zoude men gevoegelijk hier het gordijn kunnen laten vallen en houden de vertooning voor geëindigd; er zijn echter onder dit achtingswaardige korps nog vele schakeringen, die wel der moeite waardig zijn om een weinigje meer van digterbij te worden beschouwd. Zoo heeft men b. v. verdienstelijke officieren, en daar het ieders pligt is om verdiensten te eeren, zoo zullen wij met hen aanvangen.

Het hekelschrift mag de gebreken ten toon stellen, geenszins de personen.

RABENER.

Voor een verdienstelijk officier wordt veelal gehouden, iemand van een' zekeren leeftijd, die, behalve in de dienst, welke hij zoodanig verstaat als straks zal worden aangetoond, nergens vermaak in vindt dan in het bezoeken der zoogenaamde societeiten, met het doel om aldaar een partijtje *à l'ombre* te spelen. Dit doet hij vooral gaarne, wanneer zijne chefs daarin behagen scheppen; alsdan laat hij zich bij voorkeur dáár vinden waar hij hen kan aantreffen, en is steeds wellevend genoeg om te zorgen, dat zij niet verlegen om een derden of vierden persoon behoeven te zijn. Hij kleedt zich nooit anders dan stipt naar het model; dat wil zeggen, naar het model zooals de chef dit verstaat, en verkiest deze het, welnu, dan stipt naar de letter, en derhalve met inachtneming van een aantal kleingeestige wanstaltigheden, welke daarvan een noodzakelijk gevolg zijn. Hij laat zijn haar snijden en hij scheert zijn baard, alweder zooals de chef dit schoon vindt, zonder te vragen of zelfs maar te bedenken, of dit met de voorschriften en zijn uiterlijk in overeenstemming is. Hij is veel in de kazerne en oefent de slobkousen-dienst uit op eene wijze, die niets te wenschen overlaat; niemand houdt zich bij het inspecteren zoo lang met een en denzelfden persoon bezig dan hij; zijne ondergeschikten hebben dus ook het beste reglementaire voorkomen, en wanneer hij nog ergens over denkt, dan is het op de uitvinding van een aantal zaken, welke dit zoogenaamde goede voorkomen nog moeten verbeteren, hoewel zij den staat van 's mans beurs aanmerkelijk slechter maken. Hij behartigt echter het welzijn der menage, en dus ook dat van den sol-

daat met bijzonderen ijver; dat wil zeggen, dat er onder zijn beheer, volgens het menageboek, eene veel grootere som onder de manschappen verdeeld wordt dan bij een ander, en wat de man buitendien betalen moet voor de reeds genoemde meestal anti-reglementaire fraaijgheden, komt niet in aanmerking. Zijne dienstverrigtingen regelt hij bij voorkeur zoodanig, dat zij onder de oogen zijner superieuren plaats grijpen, en wanneer die zich in de kazerne bevinden, zorgt de verdienstelijke officier, dat hij er van hen gezien wordt. Als hij dezen of genen over begane fouten onderhoudt, of indien hij, *in het welbegrepen belang van de dienst*, iets te gelasten heeft, geschiedt dit altijd zoo luide, dat zijne meerderen het kunnen hooren. Ontdekt hij het een of ander, hetwelk een zijner mede-officieren, zonder daardoor iemand te benadeelen, oogluikend heeft toegelaten, hetzij om zijne minderen te verligten, hetzij ten gevalle zijner kameraden, dan doet hij dit misbruik, zooals hij het noemt, onmiddellijk ophouden; wel te verstaan, wanneer het oogenblik gunstig genoeg is, om tevens aan een superieur blijken van zijnen dienstijver te geven. De reglementen kent hij gewoonlijk zeer goed, en zijn grootste genoegen bestaat daarin, wanneer hij den een' of anderen jongen officier kan vatten met deze of geene haarkloverij uit dezelve. Studie bezit hij niet; waar zou hij tijd voor dezelve van daan halen, wanneer hij aan al de hier opgenoemde verplichtingen, die hij zich vrijwillig heeft opgelegd, voldoen wil? Buitendien, waartoe is het nuttig, ten minste de chef, die hem voor een verdienstelijk officier erkent, zal er niet naar vragen. Verder heeft hij tot vasten regel aangenomen, om te lagchen als zijn chef lacht, goed te keuren als hij goedkeurt, en af te keuren als hij afkeurt; hij vindt schoon, wat zijn chef schoon vindt, en hij verfoeit hetgene aan dezen niet bevalt; in één woord, hij verschilt nooit met hem in gevoelen, is onbegrijpelijk vlug om zijnen geest en inzigten te vatten, en behendig genoeg om zijn doen en laten, hetwelk meestal op het hierboven aangehaalde neêrkomt, daarnaar te schikken; ja, het is alsof vader CATS voor hem de volgende regelen gedicht had:

Een vogel wel bekend omtrent de Nylsche stranden,
Bedient den Crocodil, en peutert hem de tanden,
Hij swiert omtrent het beest, waer dat 'et henen gaet,
En siet! hoe schoon het dient, ten soekt maar eygenbaet.

Indien nu iemand de aanmerking maakt, dat zoo iemand een mensch is zonder karakter, een oogendienaar, een *knoppendraayer*, dan wil ik zulks gaarne toestaan. Gave slechts de hemel dat iedereen hem daarvoor hield.

Door een verdienstelijk officier wordt door sommigen ook wel eens verstaan, iemand, van welken leeftijd hij ook zij, die den militairen stand bemint, niet uit baatzuchtige inzigten, maar om het wezenlijk schoone en edele wat daaraan

verbonden is. Zijne dagelijksche dienstplichten vervult hij kort, maar goed; hij haast zich bij het verrigten daarvan niet, doch hij maakt voortgang met dezelve, ten einde eenen kostbaren tijd te besparen, welken hij meent nuttig te kunnen besteden in de beoefening van een aantal kunsten en wetenschappen, die hem van pas kunnen komen, om zijn vaderland waardig en met eere te dienen.

Hij bezoekt van tijd tot tijd de societeiten en koffijhuizen, waar hij weet dat zijne kameraden komen, omdat hij in hunnen omgang behagen schept, en gaarne het zijne wil toebrengen om hen eenige uren aangenaam te doen doorbrengen. Hij is daaraan echter niet verslaafd of gebonden, vooral niet om iemand te vleijen, of ten koste van zijn gevoel van eigenwaarde, en met opoffering zijner studien te believen. Mocht iemand aan het nut dezer studien twijfelen, en hij kan hem niet overtuigen, zoo beklaagt hij hem, of — hij neemt de vrijheid van hem uit te lagchen, en volhardt in zijn pogen.

Wat zijne kleeding betreft, zoo neemt hij steeds de bestaande voorschriften in acht, doch vindt er geene zwaarigheid in dezelve naar zijn voorkomen en ligchaamsbouw te wijzigen; dit berokkent hem van de zijde dergenen, die de letter der wet boven den geest verkiezen, wel eens onaangename teregtwijzingen en kleingeestige correcties, welke hij even als ieder verstandig man, wel zeer belagchelijk vindt, doch waaraan hij desniettemin gehouden is zich te onderwerpen.

De reglementen, de spil waar in de dienst alles op behoorde te draaijen, de eenige bron, waaruit zoovelen geest en leven putten, kent hij goed; doch daar hij geen letterzifter is, slaat hij ook hier den bal wel eens mis, dewijl hij zich weder veroorlooft den zin, en niet de doode letter te volgen. Hij durft steeds op eene gepaste wijze zijne meening uiten en heeft een'eigen wil en eigene denkbeelden, daar namelijk, waar die door de reglementen niet beperkt worden. De eigenschappen, die den mensch aangenaam en gezocht doen zijn in den dagelijkschen omgang, sluit hij niet geheel uit, ofschoon hij zich ook toelegt op de verkrijging van meer solide en nuttige hoedanigheden.

Hoewel hij, even als ieder ander, gehouden is de bevelen, van hooger hand gegeven, uit te voeren, zoo zal hij echter met bijzonderen ijver diegene doen nakomen, welke tot wezenlijke verheffing en verbetering van zijnen stand in het algemeen en van zijn wapen in het bijzonder kunnen dienen; hij neemt daarbij niet in overweging of het hem tijd en inspanning zal kosten; die brengt hij volgaarne aan het schoone van het doel ten offer, en acht zich genoeg beloond, wanneer hij door zijne pogingen het goede van den uitslag kan verhoogen. Hij zal zich wel wachten, ofschoon openlijk sommige maatregelen goedkeurende, dezelve in het geheim, al ware het dan ook slechts door onverschilligheid, tegen te werken.

Hij zal zich dikwerf de teleurstelling moeten laten welgevallen, van den eerstgeschetsten verdienstelijken officier boven hem beloond en geëerd te zien, en het kan niet missen, of dit moet zijn hart met bitterheid vervullen; doch, moge dan een gerust geweten, en het besef van als man van eer en als wezenlijk officier van verdiensten geleefd en gehandeld te hebben, hem bevredigen en troosten.

Deux choses toutes contraires nous préviennent également, l'habitude et la nouveauté.

LA BRUYÈRE.

Na de officier van verdienste komt het mij niet ongepast voor, de officieren van den ouden en nieuwen geest te beschrijven.

De officier van den ouden geest is een hartstogtelijk bewonderaar van de handgrepen en de ladingen uit gekheid, die met eene bewonderenswaardige gelijkheid uitgevoerd werden en het schoonste sieraad van alle parades en exercitien waren. De tegennatuurlijke voormalige gewone pas heeft hij met leedwezen zien afsterven, en honderdmaal heeft hij zich reeds gevraagd, hoe men het nu voortaan bij het defileren zal maken; want aan de gewigtige bestemming van het leger, om aan hooge verjaardagen luister bij te zetten, wordt tegenwoordig toch niet met genoegzame deftigheid voldaan, en daarin zal men toch eenmaal weder moeten voorzien. Met weemoed denkt hij aan de tijden terug, toen het nog verdienste was, om reeds op vijf passen afstands het geringste roestvlekje aan het overigens zoo helder blinkende geweer te ontdekken. Geen fraaije roode bandjes om het linnengoed bij het uitpakken, geen glimmende tinnen geweerstoppen, geene schoone wit papieren omslagen om de pakjes patronen, geen mooi opgeschikte naaizakjes, waarin iedere knoop schitterde als eene ster, geene kantriemen om de gerolde kapotjas, — in één woord niets van al die alleraardigste kleinigheden, die den soldaat zooveel geld kosten, is thans regt meer in tel. Waar zijn die tijden gebleven, toen men zich goedschiks eene geheele week kon bezig houden om ééne, ééne enkele compagnie te inspecteren? het is waar men zal minder reparatie aangewezen hebben, maar hoe zien ze er ook uit bij vroeger! eene laag vet bedekt immers de plaatsen, waar de zon zich eertijds zoo helder in plagt te spiegelen. O, kon hij die dagen eens terugroepen, toen men nog de schakels der ruimnaald-kettingjes telde, en toen de spijkers der schoenen nog blonken, wanneer deze onder het kribbekasje hingen.

Aan den officier van den ouden geest is, door oude dienstjaren, de blinde onmiddellijke gehoorzaamheid tot gewoonte geworden. Het zij verre van mij, dat ik tegen dit werkelijk

hoofdvereischte van den militairen stand zou willen protesteren; de scherpzinnige lezer zal echter uit de volgende anecdote wel kunnen nagaan hoe ik dit bedoel. Een mijner kameraden had in het laatste kamp een oppasser, aan wien hij op zekeren morgen na de reveille deze order gaf: «Hendrik, zorg dat ik mijn ontbijt krijg, en ga naar Rijen de volgende hoodschap doen.» Hendrik hield het laatste bevel voor het dringendste, ging onmiddellijk op weg, liet zijn meester met eene nuchtere maag exerceren en — deed zijne commissie daarenboven nog zeer slecht. Hendrik gehoorzaamde dus onmiddellijk, maar zijne gehoorzaamheid was ongerijmd en van zeer weinig nut. De officier van den ouden geest is niet altijd oud-officier, er zijn ook jonge, die de ware roeping van den krijgsstand niet gevoelen. Is hij echter oud-officier, dan voedt hij eene bepaalde minachting voor de jonge officieren, en deze moeten wel doorslaande bewijzen voor hunnen kleinheidsijver hebben gegeven, eer zij in zijne gunst worden opgenomen. Hij disponeert op eene willekeurige wijze over den tijd zijner inferieuren, en ontbiedt hen voor allerhande nietigheden op de ongelegenste uren; hierdoor wordt de dag versnipperd in een aantal kleine tijddeeltjes, die ieder op zich-zelf ongeschikt zijn om tot het een of ander nuttig einde gebezigd te worden. Bij vele officieren van den ouden geest heeft deze kwaal haren oorsprong in de zucht tot gemak, of wel de luiheid. Van al die fraaije zaken toch kan men met een dag of wat politiezaal veel gedaan krijgen; men behoeft er niet lang over te denken en de onkosten worden doodeenvoudig alle vijf dagen van het traktement afgehouden. Sommigen zijn evenwel niet streng te laken, maar veeleer te beklagen, want zij handelen ter goeder trouw en dwalen uit gewoonte.

Door den nieuwen geest wordt verstaan de begeerte om gedurende den vrede het leger door nuttige en gepaste oefeningen voor te bereiden om waardiglijk en roemvol op het toneel des oorlogs te verschijnen. «Si la guerre est indispensable au développement des hautes parties de l'art militaire, les détails ne se perfectionnent que pendant la paix.» (1) Om daartoe te geraken, mag men, zolang de volmaaktheid nog niet bereikt is, den tijd niet voorbij laten snellen in eeuwigdurende herhalingen van zaken, die men reeds lang kent, en vooral niet van zoodanige, welke slechts van een zeer ondergeschikt belang zijn; nog minder mag men dien besteden tot de verkrijging van eene zekere sierlijkheid en netheid, die slechts van dienst kunnen wezen op het parade-plein of aan soldaatjes, wier bestemming het is om in een porceleinkast te pronk gezet te worden. Iedereen, die daartoe medewerkt, zoowel door zijn persoon, als met en voor zijne ondergeschik-

ten, is doordrongen van den nieuwen geest, welke daarom nieuw geheeten wordt, omdat hij, hoewel reeds lang bestaande, zich eerst kortelings van alle banden heeft kunnen losscheuren, om als een trotsche adelaar vrij en luchtig op te stijgen, in weêrwil van het krassend geschreeuw der nachtuilen, die in de eerste morgenschemering het pas ontwakende vogelenheir hun despotisch koningschap nog doen gevoelen.

Ondanks dit alles, behoort er echter een gepaste middenweg te bestaan tusschen een gevaarlijk *laisser aller*, en eene al te groote gehechtheid aan sommige zaken, wier overdrijving aan zoovelen het leven zuur gemaakt heeft; wij zullen dan eens nagaan, in hoeverre de officier van den nieuwen geest, dien ik bedoel, dezen weg bewandelt.

De woorden parade-stelsel, oude kleinheidsgeest, doelmatigheid, nuttige bezigheden, vrijzinnige denkbeelden en meer anderen, liggen in zijnen mond bestorven. Hij haat alles wat den officier van den ouden geest bemint en voorstaat, en laat geene gelegenheid voorbijgaan om al deze zaken te bespotten en te vernederen; hierin steekt nu wel geen kwaad, maar hij toont zich nu en dan zelfs onverschillig voor vele details van de dagelijksche dienst, die op zich-zelve wel niet veel beteekenen, doch wier verwaarloozing evenwel niet geduld mag worden, al ware het dan ook maar om den man tot orde en eene gestrengte krijgstucht te noodzaken. Het draagt zijne uitbundigste goedkeuring weg, wanneer men den soldaat met nuttige oefeningen bezighoudt, maar het was stellig nog beter, wanneer men hem dit alles, als met een tooverslag kon leeren.

Het bevat hem met regt zeer goed, dat hij zoo dikwerf niet meer bij de handgrepen behoeft te staan sluimeren; maar thans ziet hij er ook in het geheel niet meer naar, even als of het eene ongehoorde zaak ware, om van een' geregelden staanden troep te vorderen, dat hij wat handiger en juister met het geweer zoude omgaan dan een hoop gewapende boeren. Hij zegt: men moest altijd in acht nemen van «weinig te doen, maar goed;» de eerste helft van dien stelregel komt hij dan ook gestreng na, doch het tweede, dit mag wel zoo. In plaats van b. v. te vorderen, dat het gedeelte hetwelk hij beveelt, al is dat dan ook nog zoo klein, telkens als het onder de wapens komt of zich verzamelt, alle kommando's met naauwkeurigheid zal uitvoeren, zoo let hij hier niet op, want dit zijn maar kleinigheden, en hij bedenkt niet, dat derzelve verwaarloozing hem spoedig weder tot de herhaalde uitvoering der zoo zeer gevreesde exercitie-scholen zal doemen.

De lessen over de fortificatie vindt hij eene zeer nuttige bezigheid; echter zijn hem alle voorwendzels welkom om zich aan de-zelve te onttrekken. Hij vindt het zeer doelmatig, dat men hem en den soldaat eene betere en fraaijere uniform wil geven, maar

(1) ROCQUANQOVRT.

hij vindt het zeer ondoelmatig, en hierin heeft hij waarachtig geen ongelijk, dat hij sedert bijna anderhalf jaar daaromtrent in hoop en vrees leeft en zich bij ieder nieuw stuk, dat hij genoodzaakt is zich te laten maken, moet afvragen, of hij het wel goedschiks zal kunnen verslijten. Overigens is hij gewoonlijk een perfekt kameraad, en de officieren van den ouden geest hebben hem vroeger het leven zoo onaangenaam gemaakt, dat het waarlijk geen wonder is, dat hij een weinig te veel naar de tegenovergestelde zijde is gaan hellen.

.....; le sentiment du devoir finit par dominer tellement l'esprit, qu'il entre dans le caractère et devient un de ses traits principaux, justement comme une saine nourriture, perpétuellement reçue, peut changer la masse du sang et devenir un des principes de notre constitution.

ALFRED DE VIGNY.

Voor het laatste, als het ware *pour la bonne bouche*, heb ik bewaard een karakter dat, hoewel zeldzaam, echter nog hier en daar in het leger gevonden wordt; ik bedoel den goeddelijken officier; ik noem hem zoo, dewijl ik geen' anderen en geen' beteren naam voor hem weet uit te denken, en schoon de minst gekende, is hij zeker de achtingswaardigste van allen. Ik bedoel hem, die stil en vergeten voortleeft, die, uit zuiver pligtbesef, alles nakomt wat hij weet dat van hem gevorderd wordt, die daarvoor geen andere reden kent, dan dat het belang van het vaderland en het welzijn van de dienst zulks eischen; die menig jaar onbekend en ongeëerd in het gelid stond, alvorens het hem gelukken mogt daaruit te treden en de epaulet als het loon van vele en waarachtige diensten te erlangen; die met eene verhevene zelfsverloochening steeds den regten weg bewandelde, niettegenstaande het pad moeilijk was, en hij velen langs bijwegen met meer gemak het doel zag bereiken, hetwelk hij zóó niet genaken wilde, en dat zóó voor hem geene waarde had; die ongeacht in zijne nederige vergetelheid zal blijven voortwandelen, zonder zelf de verborgene waarde zijner edele hoedanigheden te kennen, die aan de rust zijner ziel en zijn vrij geweten alles opoffert en zich zelfs den glimp van nietsbeduidendheid getroost, welken men op zijn' persoon en zijne handelingen zal werpen. O, hoe gerust zou hij in zijne stille, maar edele pogingen volharderen, indien hij, na dertig of veertig zijner beste levensjaren aan het vaderland geschonken te hebben, zonder vrees voor de toekomst, de vaandelen kon vaarwel zeggen, welke hij zoo lang en zoo trouw volgde. Welke diensten kon men van hem nog niet wachten, wanneer hij, als het krachtige mannenvuur reeds begint te verdooven, in de schutterij nog met raad en daad mogt werkzaam wezen, en hoe ligt misschien, konde men hem daarop het uitzigt openen, wanneer men dezelve bij eene

nieuwe organisatie in een naauw verband met de militie en staande armée bragt; hoe gaarne zou hij later zelfs zijne plaats afstaan aan anderen, die met helderen geest en jeugdig vuur slechts naar de gelegenheid wachten, om hunne talenten te doen schitteren, indien zijne lange militaire loopbaan slechts beter beloond werd (1). Weinig slechts, maar billijk zijn zijne wenschen, want alles, wat hem kan verheffen, is in hem-zelfen. Hij bezit die verhevene grootheid van den krijgsstand, welke *de Vigny* tegenover diegene stelt, welke, verbonden aan het opperbevel, door hem geheel uitwendig, geheel bedrijvig, geheel schitterend en fier, geheel zelfzuchtig en eigenzinnig genoemd wordt; terwijl hij haar als verborgen, lijdzaam en nederig, als vol ingetogenheid, toewijding en volharding beschrijft; ook hij schijnt met den dichter te gevoelen, dat al het grootsche, hetwelk een verheven karakter in den stand der wapenen kan bezitten, minder bestaat in den roem van te strijden, dan in de eer van stilzwijgende te lijden en met standvastigheid pligten te vervullen, die soms hatelijk zijn. Hij oefent haar uit, die schoone deugd, welke zeldzaam is als de zwarte parel in den schoot des oceaans, doch die nog nu en dan gevonden wordt op het werkelijke tooneel des levens. O, hoe weinige zijn er, die hem gelijken, en hoe zwaar moet hem de taak gevallen zijn, indien hij-zelf het geheim zijner vorming en den voortgang zijner ontwikkeling op dezen schoonen weg gekend heeft.

Maart 1842.

A. K. P. W. L.

OVER EENIGE DWAALBEGRIPPEN NOPENS DEN AARD EN HET GEBRUIK DER RICOCHETSCHOTEN, OPGEHELDERD DOOR PRAKTISHE RESULTATEN (2).

(*Vervolg van n°. 5 en slot.*)

De tafels (zie n°. 5) en de daarbij gevoegde aanmerkingen, in verband beschouwd met die, waartoe de proeven van 1826 aanleiding gaven, zullen voldoende bewezen hebben, dat de ricochetschoten uit de zware en middelbare kanons, op den afstand van 600 ellen der werken, eigenlijk van weinig be-

(1) Gelijk een onzer dagbladen, wier Milit. artikelen nu en dan niet onduidelijk de kenmerken dragen van de ontevredenheid der stellers, onlangs terecht aanmerkte, is het pensioen van den militair slechts ten hoogste de helft van het activiteits-tractement, en deze helft is dikwerf al zeer luttel. In Frankrijk heeft men na 30 dienstjaren, regt op pensioen, ieder dienstjaar daarenboven geeft eene geëvenredigde verhooging; eveneens bekoot men, ingeval van pensionering, eene verhooging voor ieder jaar, hetwelk men langer dan 12 jaren in zijnen laatsten rang gediend heeft.

(2) Het in het ongereede raken van een der hierachter volgende tafels, is oorzaak geweest van het verwijlen van dit slot.

traversen te *werpen*, zooals dan ook weder bleek bij het 16de schot, dat in de genoemde categorie van het 4de en 3de schot kon gerangschikt worden. Intusschen kon men met deze grootere invallings-hoeken, niet op meer dan *een*, ten hoogste *twee* ricochetten rekenen, zoodra de kogels buiten de traversen op den walgang kwamen. Van de vooronderstelling uitgaande, dat, indien men gelijktijdig het dubbele doel: treffen van affuiten *tusschen* de traversen, en bestrijkende ricochetten *achter* de traversen op den walgang, bereiken kan, men dat doel moet trachten te naderen — zoo werd er gelast om de elevatie op 14° terug te brengen. Van toen af bleek het, dat men de doelmatigste lading en elevatie gevonden had; en hiermede wordt naar de 1ste tafel verwezen. Daar vindt men aangeteekend, dat er van het 17de tot en met het 45ste schot, dus in 26 schoten, werkelijk *elf* schijf-affuiten getroffen zijn, terwijl er over het geheele getal van 45 schoten, er nog *negen* zijn, welke in de vermelde categorie van het 4de schot gerangschikt, als treffers kunnen aangenomen worden.

De bogen waarmede de kogels met 0,18 @ lading en 14° elevatie invielen, hadden de vereischte kromming, om de eerste stukken, achter de traversen geplaatst, te treffen. Dat er nu weinige ricochetten verkregen werden, was een natuurlijk gevolg van het goed treffen *tusschen* de traversen. De weinige kogels welke dit doel misten en op den walgang of op de borst-wering hunnen eersten aanslag deden, gaven echter voldoende grond tot de overtuiging, dat, indien het ravelijn niet ware voorzien geweest van traversen, er op dat werk geene geschut-bediening mogelijk zoude geweest zijn. Met de hooge en vrij dicht aaneengelegene traversen toch, zouden nu reeds, bij het voortzetten van het hierboven omschrevene vuur, uit twee of drie kanons van 24 @, al het tusschen die traversen opgestelde geschut, hoogstwaarschijnlijk in korten tijd tot zwijgen zijn gebracht.

Het groote nut der traversen, doch ook de vrij groote kans van treffen, op den afstand van 500 ellen, wordt hierdoor voor het kanon van 24 @, bij het bezigen van zwakke (0,18 N. @) ladingen en hooge elevatiën (14°) in het helderste licht geplaatst.

Vergelijkt men nu hiermede de reeds vroeger vermelde resultaten, met hetzelfde kanon van 24 @, op 600 ellen verkregen, dan toch zal men duidelijk ontwaren, welke dwalende begrippen de fransche en sommige duitsche artilleristen en ingenieurs over de ricochet-schoten koesteren.

Na afloop der 45 schoten uit het kanon van 24 @, werd dit stuk van achter het eerste schietgat der batterij weggenomen, en daarvoor in plaats gesteld de lange veld-houwtser van 15 duimen. Den volgenden dag werd deze vuurmond op de volgende wijze beproefd:

Vooreerst werden er 8 kogels van 24 @ op de gewone wijze

op de gebruikelijke klossen voor de granaten van 15 duimen, bevestigd, en de patronen aan de haken gehecht. Er bestonden geene redenen om eene andere lading of elevatie te nemen dan die, welke men laatstelijk bij het kanon van 24 @ had gebezigd, zoodat deze acht schoten dan ook met 0,18 @ lading en 14° elevatie gedaan werden. De uitkomst deed zien, dat men in dat opzigt, evenmin als in de vermoedde uitkomsten gedwaald had; want deze konden nagenoeg gelijk gesteld worden aan die met het kanon van 24 @ verkregen. De gemiddelde afwijking was, het is waar, iets grooter, doch dit verschil kon nog aan toevallige oorzaken worden toegeschreven; iets dat men den volgenden dag opmerkte, toen er nog zeven schoten met denzelfden vuurmond werden gedaan. Hierbij had weder een dier zonderlinge verschijnselen plaats, die, hoewel niet verklaarbaar, echter maar al te dikwerf aanleiding tot valsche gevolgtrekkingen geven. De zeven laatstgebruikte kogels, namelijk, waren *niet opgeklost*, en hier moest men alzoo eene grootere afwijking verwachten, dan bij de acht eerste schoten was opgemerkt. Wanneer men een blik op de tafel I. slaat, dan zal men echter zien, dat juist het tegendeel heeft plaats gehad. Men heeft zich echter wel gewacht om uit de resultaten dezer weinige schoten op te maken, dat de onopgeklostte kogels beter aan het beoogde doel beantwoorden.

Voor zoover nu de weinige ricochet-schoten met den langen houwtser van 15 d^m. gedaan, tot eenig oordeel regtigen, zou men geneigd wezen aan te nemen, dat, bij het ricochetteren op den afstand van 500 en minder ellen, de bedoelde vuurmond het kanon van 24 @ zou kunnen vervangen.

Te wenschen ware het, dat de regering besloot de ricochet-werking der korte kanons à 24 @ (model van het jaar XI, waarvan er nog eenige te Dordrecht zijn opgelegd) zoowel op de bovengenoemde als op verdere afstanden te beproeven, dewijl, de uitmuntende demonteewerking der vuurmonden (door de Maintzer proeven van 1828) bekend zijnde, zij welligt de zware 24@^{er} bij de belegeringsparken voor een groot deel zouden kunnen vervangen.

De tafel II. bevat alle bijzonderheden welke bij de ricochet-oefening met den langen metalen 12@^{er} hebben plaats gehad. De verschillende ladingen en elevatiën, welke men heeft aangewend, laten zich verklaren door het doel dezer oefeningen, namelijk om de kadetten den invloed dezer wijzigingen op de kogelbaan te doen opmerken. De zandige bodems waarop gericochetteerd moest worden, en het betrekkelijk kleine oppervlak van den kogel, in vergelijking met dien van den 24@^{er} kogel zou, indien men deze instructie onnoodig geoordeeld had, reeds dadelijk tot het nemen dezer geringere elevatie, dan die welke men bij het kanon van 24 @ gebezigd had,

hebben doen besluiten. Nu zag men, evenals bij de oefeningen uit de eerste parallel in het vorige jaar was opgemerkt, dat de elevatie van 11° , bij een relief, zooals dat van het ravelijn, ook in de 2de parallel (op 500 ellen) de doelmatigste was, met eene lading van 0,11 \mathfrak{E} . Had men deze lading en elevatie voor al de 40 schoten gebezigd, dan had men met eenigen grond kunnen verwachten, dat het aantal getroffene affuiten even groot zoude geweest zijn als dat, 't welk men bij de oefeningen met het kanon van 24 \mathfrak{E} verkregen had. Immers (zooals de tafel aanwijst) van de laatste 15 schoten werden er vijf stukken of affuiten getroffen. Nu telde men in het geheel zeven werkelijk getroffene affuiten, terwijl een schot moest gerangschikt worden in de categorie, vermeld bij het 4de en 5de schot met den 24er. Dit resultaat is derhalve veel gunstiger dan dat, 't welk men onder dezelfde omstandigheden bij de ricochet-oefeningen met den 12er te Waalsdorp in 1826 heeft verkregen, waarbij men van de 25 schoten slechts twee getroffene affuiten telde.

Het voordeel der traversen is weder duidelijk uit de aantekeningen der tafel II. op te maken, en even duidelijk is daaruit af te leiden, dat eene hooge travers in het saillant, of eene hooge bonnet, waarvan de fransche ingenieur *Choumara* en zijne volgelingen zich zooveel voordeelen belooven, geenszins aan deze verwachting kan beantwoorden, zoodra er met 8 of meer graden elevatie uit de ricochet-batterijen geschoten wordt.

De tafel III. bevat al de bijzonderheden der ricochet-oefening met den korten houwtiser van 15 d^m. De met dezen vuurmond verkregen resultaten, voldeden aan de verwachting. In het geheel zijn er vier affuiten of stukken, met 22 schoten getroffen; en wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat al de buizen gebrand en allen op den gewenschten afstand, meest een tot drie seconden na den eersten aanslag, de exercitie-lading ontstoken hebben, dan zal men zich zeer goed kunnen voorstellen, dat de werking van deze 22 schoten, bij een ernstig gebruik, vernielender en meer op het moreel der ravelijns-bezetting zoude gewerkt hebben, dan de 45 schoten met het kanon van 24 of de 40 schoten met het kanon van 12 \mathfrak{E} gedaan.

Had nu het vuur uit de drie vuurmonden onder dezelfde omstandigheden en gelijktijdig plaats gehad, dan kan men aannemen, dat er in korten tijd, door 105 ricochetschoten, twee-en-twintig vuurmonden der ravelijns-wapening (als men de getroffene affuiten of stukken had vervangen) tijdelijk tot zwijgen zouden zijn gebracht. Dat men nu bij eene werkelijke vijandelijke actie, geenszins op zulk een gunstig resultaat kan rekenen, valt den praktischen artillerist dadelijk in het oog; maar dan ook kunnen de reeds zooveel minder gun-

stige resultaten op 600 ellen verkregen, om zoo te zeggen in het geheel niet in aanmerking genomen worden. Neemt men nu bij de vergelijking van de vredes-oefeningen met die des werkdadigen oorlogs, de kans van treffen bij de laatsten, als de helft aan van die, waarop men bij de eerste kan rekenen, dan toch zou de trefkans, welke op 500 ellen afstands te verwachten is, *aan het doel*, doch die waarop men van de 600 ellen af rekenen kan (vooral met de kanons) *geenszins daaraan* beantwoorden.

Met deze aantekeningen vermeenen wij bewezen te hebben hetgeen wij in den aanhef van dit artikel ons hadden voorgesteld aan te toonen. Meer gevolgtrekkingen te maken zal wel onnoodig zijn, dewijl de door ons medegedeelde resultaten, hier te lande verkregen, de aangeduide dwaalbegrippen genoegzaam hebben toegelicht; wij vergenoegen ons derhalve met de volgende slotopmerkingen:

1°. Aangezien uit de voordragt van het behandelde onderwerp, duidelijk genoeg zal gebleken zijn, dat men weinig of geene resultaten te verwachten heeft, indien men met kanons, van welk kaliber ook, op 600 of meer ellen zoude willen ricochetteren, zoo behoorde men ook, bij de leer over den belegerings-oorlog, uit het spraakgebruik te verbannen, de *onvoorwaardelyke plaatsing der ricochet-batterijen* in de EERSTE parallel (wier afstand van de werken, alleen door de plaatshebbende omstandigheden kan bepaald worden). Dit methodique beginsel toch, *kan en heeft* maar al te dikwerf aanleiding gegeven tot een zeer ondoelmatig gebruik der ricochet-schoten. Door de plaatsing der ricochet-batterijen, meer bepaald door afstands-limieten aan te duiden, zou men derhalve vele dwaalingen kunnen vermijden, omdat daardoor als van zelf de grenzen eener nog voldoende kans van treffen wordt aangewezen. Dien ten gevolge zou men de uiterste grens voor de ricochet-werking met kanons op 400 à 450 ellen moeten aannemen.

2°. Daar echter de ricochetwerking van den houwtiser van 20 duimen, voornamelijk door de springwerking der projectielen, in vele opzigten, zelfs op 600 ellen, voordeelen kan doen verwachten; zoo zou men ook dezen vuurmond alleen tot *dat* doel moeten bestemmen, wanneer het noodzakelijk geoordeeld wordt, om uit de verder dan 400 en niet verder dan 700 ellen gelegene belegeringswerken, aanvankelijk een bestrijkend geschutvuur op de aangevallen werken te rigten.

3°. Bij het ricochetteren op afstanden van 400 en mindere ellen, altijd — indien geene andere bezwaren, die uit de samenstelling der belegeringsparken kunnen voortvloeijen, zich daartegen opdoen — de voorkeur aan de houwtisers te geven; of meer algemeen gezegd, aan het bezigen van holle en geladene projectielen.

TAFEL I. Ricochet-schoten gedaan tegen de regter ravelijns-face des Polygoons, uit een metalen kanon à 24 w , geplaatst achter de 1ste embrasure der Ricochet-batterij, in de 2de parallel. Het hiertoe gebruikte stuk gemerkt Z¹², N°. 30; Hagæ 1800, weegt 5788 w , verbust 1838, en uit een langen houwtiser van 15 d^m . model 1827, gemerkt R^o, N°. 416; Hagæ 1837, weegt 510 N. P.

DATUM. WEËRSGESTELDHEID. BUSKRUIDPROEF, ENZ.	NUMMER DER SCHOTEN.	LA- DING.	ELE- VA- TIE.	SCHOOTSYRHEID TOT DEN			Aantal Sprongen of Ricochetten.	Het Projectiel is blij- ven liggen.	Afwijking uit de rooi- lijn bij den ten opslag.	PLAATS WAAR HET PROJECTIEL IS NEDERGEKOMEN EN VERDERE UITWER- KING VAN HET SCHOT.	Aanmerkingen.
				—							
				1sten Opslag.	2den Opslag.	3den Opslag.					
1ste Julij 1840. Sterkbewolkte lucht, de wind vlak van achteren.	1	0,17	15°	31 a.	»	»	»	31 a.	2 L.	Tegen de 2de traverse.	De binnenkruin van de batterij was van de binnenkruin van het ravelijn 300 ellen verwijderd; de binnenkruin der front-face was boven de bedding verheven 5,30 N. E.
	2	id.	id.	57 a.	»	»	»	63 a.	4 R.	Op het buiten-talud.	
	3	id.	id.	41 a.	82 a.	»	»	1	82 a.	1 R.	
Buskruidproef, gemiddeld uit 6 wor- pen 220,37 el.	4	0,19	14°	53 a.	60 a.	»	1	»	1 L.	Tegen de laatste travers gestuit.	De aanslagen voor (v) of achter (a) rekenen alle van het snijdingspunt der binnenkruinen van de front met de bericochetterde face.
	5	id.	id.	86 a.	95 a.	»	1	100 a.	3,5 L.	0,75 El diep in de 4de traver ingedrongen.	
	6	id.	id.	67 a.	»	»	»	»	2,5 L.	Op den walgang.	
	7	id.	id.	26 a.	66 a.	78 a.	3	85 a.	6 L.	In de 3de traverse ingedrongen.	
	8	id.	id.	50 a.	»	»	»	»	1 L.	Op den walgang.	
	9	id.	id.	71 a.	101 a.	113 a.	3	118,5a	6 L.	Op den walgang.	
	10	id.	id.	46 a.	49,5a.	104 a.	3	135 a.	8 L.	Op den walgang.	
	11	id.	id.	95,5a.	117 a.	»	1	117 a.	5,5 L.	Op den walgang.	
	12	id.	id.	31 a.	17,5a.	»	1	71,5a.	2 R.	Op het buiten-talud.	
	13	id.	id.	82,5a.	96,5a.	»	1	96,5a.	7,5 L.	Op den walgang.	
	14	0,18	15°	100,5a	126 a.	»	1	138 a.	6 L.	Idem.	
	15	id.	id.	113 a.	137 a.	»	1	155 a.	9,5 L.	Achter het ravelijn.	
	16	id.	id.	63,5a.	»	»	»	63,5a.	4 L.	Onder langs het linker stuk gegaan en tusschen de 3de en 4de traver.	
	17	0,18	14°	46 a.	»	»	»	54 a.	1 L.	Door het regter stuk tusschen de 2de en 3de traver en in de 3de traver.	
	18	id.	id.	28,5a.	»	»	»	33 a.	4 L.	De aanslag onder het affuit van het linker stuk tusschen de 1ste en 2de traver en in de 2e trav.	
19	id.	id.	14 a.	»	»	»	14 a.	0	Op de binnenkruin in de rooilijn.		
20	id.	id.	33 a.	»	»	»	»	5 L.	De kulas van het linker stuk tusschen de 1e en 2e trav. getroffen en 1,25 el in de 2e trav. ingedrong.		
21	id.	id.	11,5a.	»	»	»	11,5a.	5 L.	Onder langs de affuit tusschen de front-face en 1ste traver.		
22	id.	id.	3 v.	»	»	»	3 v.	2,5 L.	Op de borstwering 0,5 el ingedrongen.		
23	id.	id.	17 a.	50 a.	»	1	»	4,5 L.	De linker affuit tusschen de 2de en 3de traver getroffen en 0,4 el diep in de 3de traver gedrongen.		
24	id.	id.	34 a.	»	»	»	34 a.	1 L.	Op de 2de traver en er in blijven steken.		
25	id.	id.	79,5a.	84 a.	»	1	84 a.	2 L.	Aanslag onder de linker affuit, het regter getroffen in het midden der zijwang en tusschen de 4de en 5de traver.		
26	id.	id.	35 a.	»	»	»	»	1 L.	Op de kruin der 2e traver.		
In den namiddag van den 1sten Julij 1840. Wind en lucht als 's morgens.	27	id.	id.	15 a.	»	»	»	»	3 L.	De kop van het 1ste stuk getroffen en diep in de 1ste traver gedrongen.	
	28	id.	id.	5,5 v.	»	»	»	»	4,5 L.	1 El diep in de front-face gedrongen.	
	29	id.	id.	50 a.	»	»	»	»	3 L.	Midden door de zijwangen van het linker stuk tusschen de 2de en 3de traver en in deze laatste 0,5 el diep gedrongen.	
	30	id.	id.	15 a.	»	»	»	15 a.	3 L.	1 El diep in de 1ste traver gedrongen.	
	31	id.	id.	4 v.	»	»	»	4 v.	0	In den saillant blijven steken.	
	32	id.	id.	84 a.	»	»	»	87 a.	3 L.	Midden door de zijwangen van het regter stuk tusschen de 4de en 5de traver en onder langs het linker stuk gegaan.	

DATUM. WEËRSGESTELDHEID. BUSKRUIDPROEF, ENZ.	NUMMER DER SCHOTEN.	LA- DING.	ELE- VA- TIE.	SCHOOOTSVERHEID TOT DEN			Aantal sprongen of Ricochetten.	Het Projectiel is blij- ven liggen.	Afwijking uit de root- lijn bij den ten opslag.	PLAATS WAAR HET PROJECTIEL IS NEDERGEKOMEN EN VERDERE UITWER- KING VAN HET SCHOT.	Aanmerkingen.	
				1sten Opslag.	2den Opslag.	3den Opslag.						
	33	k. 0.18	14°	27 a	49 a	103 a	2	103 a	2,5 R	Op het buiten-talud van de bericochettede face. De affuitwang van het register stuk tusschen de 3de en 4de travers aan den voorkant getroffen, de 3de travers afgekamd en in de 4de blijven steken.		
	34	id.	id.	67 a	»	»	1	67 a	1 L	De register affuit tusschen de 3de en 4de travers in het midden der zijwang getroffen, de 3de travers afgekamd en in de 4de blijven steken.		
	35	id.	id.	67 a	»	»	1	67 a	25 L	Op de front-face gericochetted.	De kogel niet gevonden	
	36	id.	id.	2 v	82 a	»	1	»	1 R	In de borstwering der front-face.		
	37	id.	id.	4,5 v	»	»	1	»	5 L	Het registerstuk tusschen de 1ste en 2de travers aan den voorkant geraakt onder het linker stuk eenen aanslag gemaakt en in de 2de travers blijven steken		
	38	id.	id.	29 a	»	»	1	33 a	2 L	Op den walgang gericochetted.	De 2 eerste ricochetten hebben zich ruim 2 el boven den grond verheven.	
	39	id.	id.	35 a	72 a	100 a	3	127 a	7,5 L	Het registerstuk tusschen de 4de en 5de travers getroffen, onder langs het linker stuk gegaan en tegen de 5de travers blijven liggen.		
	40	id.	id.	81 a	»	»	1	83,5 a	2 L	Tegen den hoek der 1ste travers opgeslagen en voortgerold tot den hoek der 2de travers.		
	41	id.	id.	16 a	»	»	1	32 a	7 L	Op den walgang gericochetted.		
	42	id.	id.	93 a	106 a	»	1	106 a	7,5 L	In de 4de travers blijven steken.		
	43	id.	id.	67 a	»	»	1	»	1 L			
MET DEN LANGEN HOUWITSER.	2 Julij 1840. Vrij sterke wind achter, bewolkte lucht.	1	C,18	14°	55 a	71 a	77 a	3	85,5 a	11 L	Op den walgang gericochetted.	Bij den eersten opslag ruim 1 el boven den grond.
		2	id.	id.	146 a	»	»	»	148 a	12 L	Achter het ravelijn.	
		3	id.	id.	2 v	»	»	»	2 v	1 L	In de plongé der front-face 0,4 el gedrongen.	
		4	id.	id.	31 a	44,5 a	»	2	51 a	8,5 L	Op den walgang gericochetted.	
		5	id.	id.	51,5 a	»	»	»	51,5 a	4 L	In de 3de travers 0,5 el gedrongen.	Met opgekloste kogels.
		6	id.	id.	69 a	78 a	»	2	84,5 a	4,5 L	De onderkant van de affuitwang van het linker stuk tusschen de 4de en 5de travers getroffen.	
		7	id.	id.	53 a	80 a	»	1	84 a	3 L	Het raam van het linker stuk tusschen de 4de en 5de travers getroffen en blijven steken in de 5de travers.	
		8	id.	id.	95,5 a	154 a	158 a	4	253 a	1 R	Op de borstwering.	
		9	id.	id.	34,5 a	»	»	»	34,5 a	4 L	In de 2de travers 1,5 el gedrongen.	
		10	id.	id.	25 a	58 a	65 a	3	73,5 a	1 R	Op de borstwering.	
		11	id.	id.	4 v	»	»	»	»	1,5 L	In de front-face 1 el diep gedrongen.	
		12	id.	id.	33 a	»	»	»	33 a	2 L	Tegen de 2de traverse afgestuit.	Met niet opgekloste kogels.
		13	id.	id.	65 a	92 a	110 a	3	142 a	2 R	Op de borstwering.	
		14	id.	id.	7 v	»	»	»	7 v	3 L	1 El diep in de front-face gedrongen.	
		15	id.	id.	34,5 a	»	»	»	34,5 a	4 L	15 El diep gedrongen in den voorkant van de 2de travers.	

TAFEL II. Ricochet-schoten gedaan tegen de regter ravelijns-face des Polygoons, uit een metalen kanon à 12 \bar{u} , geplaatst achter de 2de embrasure der Ricochet-batterij in de 2de parallel. Het hiertoe gebruikte stuk gemerkt Cs, N°. 108; weegt 3388 \bar{u} . MARITZ, Hagae, A^o 1789.

DATUM. WEERSGESTELDHEID. BUSKRUIDPROEF, ENZ.	NUMMER DER SCHOTEN.	LA- DING.	ELE- VA- TIE.	SCHOOOTSVERHEID TOT DEN			Aantal sprongen of Ricochetten.	Het projectiel is blij- ven liggen.	Afwijking uit de rooi- lijn bij den ten opslag.	PLAATS WAAR HET PROJECTIEL IS NEDERGEKOMEN EN VERDERE UITWER- KING VAN HET SCHOT.	Aanmerkingen.
				1sten	2den	3den					
				Opslag.	Opslag.	Opslag.					
2 Julij, des voormiddags. Bewolkte lucht, wind van achteren. Buskruidproef: de globe is gemid- deld uit 6 worpen gevallen.	1	0,1	15°	6 v	»	»	»	»	6,5 L	0,4 El diep in het buiten- talud der front-face ge- drongen.	De binnenkruin der batterij is van de binnenkruin der front-face van het ravelijn 300 ellen verwijderd, terwijl de binnenkruin der laatste, boven de bed- ding 5,30 verheven is.
	2	id.	id.	31 a	»	»	»	»	2 L	Door den kop van het linker stuk tusschen de 1e en 2e travers, en in de 2de travers 0,6 el diep gedrongen.	
	3	id.	id.	83 a	102 a	»	1	102 a	12 L	Op den walgang.	
	4	id.	id.	69 a	»	»	»	»	3 L	0,2 El diep in de 4e tra- verse blijven steken.	
	5	id.	id.	84 a	126 a	142 a	5	160 a	»	Eerste aanslag op de 5e travers in de rooilijn.	
	6	0,11	14°	153 a	157 a	170 a	3	204 a	1 R	Achter het ravelijn.	
	7	id.	id.	114 a	»	»	»	119 a	12 L	Idem.	
	8	0,10	id.	66 a	»	»	»	»	2 L	Door de affuitwang van het linker stuk tusschen de 3e en 4e travers, en in de 4e travers 0,8 el diep gedrongen.	
	9	id.	id.	32 a	»	»	»	»	2 L	0,5 El in de 2e travers gedrongen.	
	10	id.	id.	84 a	»	»	»	84 a	»	Op de 5de travers blijven liggen.	
	11	id.	id.	85 a	»	»	»	85 a	2 L	Op de 5de travers blijven liggen.	
	12	id.	id.	59 a	72 a	»	1	72 a	7 L	Op den walgang.	
	13	id.	id.	113 a	117 a	139 a	3	143 a	7 L	Achter het ravelijn.	
	14	0,10	13°	45 a	»	»	»	45 a	2 R	Op het buiten-talud van de bericocheteerde face blijven liggen.	
	15	id.	id.	4 v	»	»	»	»	»	0,2 El diep in het plongé der front-face blijven ste- ken.	
	16	id.	id.	100 a	124 a	143 a	2	143 a	2 R	De eerste aanslag op de borstwering.	
	17	id.	id.	15 a	»	»	»	»	6 L	In de 1e travers 0,9 diep en 0,5 hoog blijven ste- ken.	
	18	id.	id.	5 v	»	»	»	»	»	In het buiten-talud der front-face blijven steken.	
	19	id.	id.	126 a	»	»	»	130 a	»	Achter het ravelijn.	
	20	0,11	12°	120 a	»	»	»	120 a	6 L	Idem.	
	21	id.	id.	41 a	102 a	133 a	2	134 a	10 L	Op den walgang.	
	22	id.	id.	47 a	»	»	»	»	4 L	0,2 El diep in de 3e tra- vers blijven steken, on- der de zijwang van de linker affuit tusschen de 2e en 3e trav. doorgestaan	
	23	id.	id.	122 a	152 a	189 a	3	252 a	4 R	Achter het ravelijn.	
	24	id.	id.	131 a	175 a	199 a	3	226 a	4 L	idem.	
	25	id.	id.	16 a	»	»	»	»	5 L	1 El diep en 0,6 hoog in de 1e travers blijven steken.	
	26	id.	11°	49 a	»	»	»	»	0,5 L	0,3 El diep en 2,5 hoog in de 1e travers gedrongen.	
	27	id.	id.	112 a	»	»	»	112 a	7 L	Achter het ravelijn.	
	28	id.	id.	65 a	»	»	»	»	2,5 L	Door het langeveld van het linker stuk, tusschen de 3e en 4e travers; 0,7 diep en 0,5 hoog in de 4e tra- vers blijven steken.	
	29	id.	id.	65 a	»	»	»	»	4,5 L	Midden door de affuitwang van de linker affuit, tus- schen de 3e en 4e travers, 0,7 diep en 0,6 hoog in de 4e travers gedrongen.	
	30	id.	id.	104 a	116 a	135 a	2	182 a	12 L	Op het einde van den wal- gang.	
	31	id.	id.	15 a	»	»	»	»	1 L	0,3 El diep en 0,2 hoog in de 1e travers gedrongen.	
	32	id.	id.	62 a	99 a	123 a	2	132 a	10 L	Op den walgang.	
	33	id.	id.	81 a	»	»	1	»	2 L	Door de zijwang van de regter-affuit tusschen de 4e en 5e travers, en 1 hoog in de 5e travers ge- drongen.	

DATUM. WEËRSGESTELDHEID. BUSKRUIDPROEF, ENZ.	NUMMER DER SCHOTEN.	LA- DING.	ELE- VA- TIE.	SCHOOOTSVERHEID TOT DEN			Aantal sprongen of Ricochetten.	Het projectiel is blij- ven liggen.	Afwijking uit de rooi- lijn bij den ten opslag.	PLAATS WAAR HET PROJECTIEL IS NEDERGEKOMEN EN VERDERE UITWER- KING VAN HET SCHOT.	Aanmerkingen.
				1sten	2den	3den					
				Opslag.	Opslag.	Opslag.					
	34	»	»	42 a	94 a	109 a	3	126 a	10 L	Op den walgang.	
	35	»	»	83 a	»	»	»	»	6 L	1 El diep in de 5e travers gedrongen.	
	36	»	»	66 a	»	»	»	»	2,5 L	Door de regter affuit tus- schen de 3e en 4e travers en in de 4e travers blijven steken.	
	37	»	»	115 a	119 a	»	1	168 a	7 L	Achter het ravelijn.	
	38	»	»	65 a	116 a	»	1	129 a	7 L	Op den walgang. Door het rad van de lin- ker affuit tusschen de 2e en 3e travers, 0,9 diep in de 3e trav. gedrongen.	
	39	»	»	49 a	»	»	»	»	3 L	Regts van het ravelijn.	
	40	»	»	84 a	126 a	»	1	137 a	7 R		

TAFEL III. *Ricochet-schoten gedaan tegen de regter ravelijns-face uit eenen korten houwtiser van 15 duim, geplaatst achter de 1ste embrasure der Ricochet-batterij, in de 2de paralel. De hier gebruikte houwtiser gemerkt S⁶, N°. 182; weegt 338 w. MARITZ, Haagse A^o 1822.*

DATUM. WEËRSGESTELDHEID. BUSKRUIDPROEF, ENZ.	NUMMER DER SCHOTEN.	LA- DING.	ELE- VA- TIE.	SCHOOOTSVERHEID TOT DEN			Aantal sprongen of Ricochetten.	Het projectiel is blij- ven liggen.	Afwijking uit de rooi- lijn bij den ten opslag.	PLAATS WAAR HET PROJECTIEL IS NEDERGEKOMEN EN VERDERE UITWER- KING VAN HET SCHOT.	Aanmerkingen.
				1sten	2den	3den					
				Opslag.	Opslag.	Opslag.					
Des namiddags van den 2 Julij.	1	0,17	15°	64 a	119 a	»	1	119 a	1 R	Tegen het buiten-talud der face.	Onder dezelfde omstandigheden als bij den staat der 12 ^{ter} en 24 ^{ter} is opge- geven. De granaat niet wedergevonden.
De lucht was betrok- ken.	2	id.	id.	111 a	135 a	149 a	4	157 a	17,5 L	Achter het ravelijn,	
De wind vrij sterk, regts achter.	3	id.	id.	138 a	167 a	187 a	3	215 a	3 L	Achter het ravelijn,	
	4	id.	id.	50 a	»	»	»	50 a	1 L	In de 3e travers gedron- gen ter hoogte van 1,75. De linker affuit tusschen 1e en 2e travers getroffen achter het broekkalf, de wangen verbrijzeld en aan de voet der 2e tra- vers blijven liggen.	
Buskruidproef: gemiddeld uit 6 wor- pen 220,37 cl.	5	0,16	id.	32 a	»	»	»	32 a	5 L	Op het buiten-talud der face.	
	6	id.	id.	84,5 a	109,5 a	»	1	109,5 a	2 R	Op den walgang,	
	7	id.	id.	56,5 a	99 a	118,5 a	5	200,5 a	7,5 L	Op den walgang,	
	8	id.	id.	50 a	»	»	»	53 a	12 L	De eerste aanslag gemaakt tegen de buitenkruin der borstwering van de face.	
	9	id.	id.	44 a	89 a	»	2	120 a	1 R	Op de borstwering.	
	10	id.	id.	102 a	117 a	144 a	3	156 a	1 R	Op den walgang gericoc- chetteerd.	
	11	id.	id.	39 a	71,5 a	»	2	85 a	7,5 L	In het buiten-talud der front-face 0,5 el gedron- gen. In de rooilijn.	
	12	id.	14°	8 v	»	»	»	8 v	»	Op het plongé der front- face.	
	13	id.	id.	3 v	30 a	»	1	47 a	7 L	De kop van het linker stuk tusschen de 2e en 3e travers getroffen; in de laatste 0,2 el ter hoogte van 1,5 el gedrongen.	
	14	id.	id.	50 a	»	»	»	50 a	2 L	In het talud der 4e tra- verse 0,8 el ter hoogte van 1,5 el gedrongen.	
	15	id.	id.	67 a	»	»	»	»	2 L	Op het buiten-talud der front-face; in de rooilijn.	
	16	id.	id.	13 v	»	»	1	8 v	»	De affuit van het regter en de kop van het linker stuk tusschen de 1e en 2e travers getroffen en in de laatste 0,1 el ter hoogte van 1,1 gedrongen.	
	17	id.	id.	33 a	»	»	»	33 a	3 L	In de plongé der 2e tra- vers gedrongen.	
	18	id.	id.	34 a	»	»	»	34 a	1 L	Op de plongé der front- face en op den walgang gericochetteerd.	
	19	id.	id.	3 v	13,5 a	»	»	16 a	6,5 L	In de 3 traverse 1 el ge- drongen.	
	20	id.	id.	52 a	»	»	»	52 a	1,5 L	Op het buiten-talud.	
	21	id.	id.	58 a	62 a	83 a	4	153 a	4 R	Op den walgang.	
	22	id.	id.	41 a	»	»	1	117 a	9 L		

Naschrift. Het slot van dit verloop was reeds grootendeels (het 2de blad van dit nummer) afgedrukt, toen ons het jongst verschenen *Heft* (Zweites 1842) van het *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Krieges* gewerd, waarin wij een opstel aantreffen over het door ons behandelde onderwerp, van den zeer verdienstelijken Pruisischen kolonel der artillerie *von Decker*. De schrijver doet zijnen arbeid voorafgaan door den volgenden aanhef: « Met schroomvalligheid ondernam ik een onderwerp ter sprake te brengen, met welks theorie de scherpzinnigste koppen, de beste wiskunstenaars en de geleerdste artilleristen zich sedert honderd en vijftig jaren bezig gehouden hebben, zonder hetzelfde voor de praktijk volkomen dienstbaar te maken. Men heeft zelfs beweerd, dat de theorie der ricochetschoten door de afschrikkende geleerdheid waarmede dezelve behandeld wordt, zeer in ongenade bij de praktijk staat, die met des te grooteren afkeer de zeer tezamen gestelde ricochettafelen in de hand neemt, daar zij de uitvoering niet weinig moeilijk maken, daarenboven nog onvolkomene uitkomsten opleveren en den artillerist zoodoende voortdurend in het proefnemen doen rondwalen.»

Vervolgens beschouwt de schrijver den geschiedkundigen loop der begrippen over het ricochetteren, van de theorie en van de praktijk der ricochetschoten, welke hem eindelijk tot eenige slotbemerkingen voeren, die de proeve eener nieuwe theorie bevatten.

De aanhef van dit verloop, en de hoogschatting welke wij aan de talenten van den kolonel *von Decker* steeds bragten, deden ons deze zijne nieuwe lettervrucht met gretigheid opnemen en doorloopen. Vraagt men ons oordeel daarover, dan voelen wij ons geneigd, om eenige zijner uitdrukkingen tot de onze te maken, en te verklaren, dat wij niet dan met de grootste schroomvalligheid ondernemen ons gevoelen te uiten, namelijk dat ook die scherpzinnige kop slechts enkele waarheden te midden van een *legio* dwalingen heeft verward, en dat de kundige man de theorie heeft aangetast, zonder daarom de praktijk op het regte spoor te brengen.

J. C. VAN RIJNEVELD.

GEMENGDE BERIGTEN.

Iets aangaande de versterkingen van Parys. In ons voorgaand nummer hebben wij eenige bijzonderheden daaromtrent medegedeeld, overgenomen uit het Berlijnsche tijdschrift *der Soldatenfreund*; thans zijn wij echter in de gelegenheid gesteld, die berigten, door onze correspondentie, met eenige belangrijke notities aan te vullen.

Zoo wordt ons van goederhand gemeld, dat de majoor-ingenieur *J. G. W. Merkes*, adjudant van Zijne Majesteit den

Koning, onlangs, gebruik makende van een aan hem toegestaan verlof, de bovenbedoelde werken bezigtigd heeft. Die hoofd-officier moet met onderscheiding zijn ontvangen geworden door de fransche ingenieurs, terwijl zij hem met de meeste welwillendheid in de gelegenheid hebben gesteld, om al de reeds voltooide werken niet alleen, maar ook de nog in bouw zijnde versterkingen, in al derzelve onderdeelen te bezigtigen. Eenige geschriften van dien ingenieur over het werkdadige gedeelte van den vestingbouw, waren aan velen der fransche ingenieurs bekend, zijnde reeds, op last van den Franschen oorlogsmi- nister, in de fransche taal overgebracht (1). Onze correspondent meldt deswegens woordelijk het volgende: « De denkbeelden van dien ingenieur waren derhalve bij het Fransche ingenieurkorps bekend en vele door hen gewaardeerd. Zelfs bespeurt men aldaar eenige wijzigingen aan sommige onderdeelen van het algemeene vesting-profil, waartoe het bekendmaken van eenige buitenlandsche geschriften weldadig schijnt medegewerkt te hebben; te meer, daar vroeger deze verbeteringen of in het geheel niet in Fransche werken voorkwamen, of nog als minbelangrijke onderwerpen ter naauwernood aangestipt, en dus onopgemerkt bleven, terwijl dezelve thans het onderwerp eener bijzondere aandacht en analyse uitgemaakt hebbende, zelfs der werkelijke toepassing zijn waardig geoordeeld, zooals ook uit eenige hierna volgende plaatselijke aantekeningen van een onzer correspondenten nader zal blijken, luidende, onder anderen, als volgt:

« De bevestiging van Parys is een reuzenwerk, ons evenzeer met groote strategische operatiën, als met staatkundige inzichten in een naauw verband toeschijnende, en waarbij misschien de rust van Europa eenigermate belang heeft. Wij rekenen dat die constructiën in den loop van twee jaren geheel zullen geëindigd zijn; kunnende men thans aannemen, dat dezelve bereids op ongeveer de helft gevorderd zijn, uit hoofde de gerevêterde escarp der enceinte en der forten, thans wel op ongeveer het $\frac{2}{3}$ voltooid is, terwijl de aanaarding, of het aarden profil, nadat het metselwerk behoorlijk gedroogd en verhard is, spoedig en onopgemerkt zal daargesteld zijn. Men is, en dit zij in het voorbijgaan gezegd, zeer omzigtig en traag voortgaande met de aanaarding en achter deze verschgebouwde hooge escarp-muren, geschiedende met dunne door- gaande lagen, vast aangestampt, en zulks niettegenstaande de sleuf dezer muren meerendeels op ongeveer de halve hoogte

(1) Zoo worden thans twee zijner vroeger bekroonde verhandelingen, over het fonderen van vestingwerken en het bouwen van bomvrije buskruid-magazijnen vertaald. Tevens meldt onze correspondent, dat er te Rocroy een ravelijn gebouwd wordt, van den vorm en de inrigting, als voorgedragen is in het *Ontwerp eener nieuwe bevestigings-manier*, door *J. G. W. MERKES* (s Hage bij *Kloots*, 1830).

loodregt in den zand- en kalksteenachtigen bodem, welke Parijs omgeeft, uitgehouwen zij.»

«Om over de groote of algemeene trek dezer werken in derzelve zamenhang een bepaald denkbeeld te hebben, moet men volstrekt het geheel op de plaats overzien, en zulks in verband met de in- en uitwendige localiteit, de voorhandene strijdkrachten, de onderlinge gemeenschap der werken, enz. Een naauwkeurig plan, gelijk er thans met profillen en omschrijving bestaan, mitsgaders de lezing der daarover in druk gegeven werken van *Rogniat*, *Choumara*, het door den Minister *Thiers* uitgebragt rapport, en in het bijzonder het werk getiteld: *Considérations sur la défense nationale et sur le rôle que Paris doit jouer dans cette défense*,» kunnen den onderzoeker tot eene goede inleiding en toelichting dienen. Wanneer deze werken om Parijs meer gevorderd zijn, zullen wij daarvan een meer algemeen zamenhangend overzicht aan den Militairen Spectator mededeelen, doch vergenoegen ons thans met eenige opmerkingen en plaatselijke aantekeningen, meerendeels alleen in het gebied der onderdeelen vallende.»

«De enceinte bestaat uit 92 bastions, dat is, een onregelmatige veelhoek van 91 zijden of zoogenaamde gebastioneerde fronten, elk van 565 à 400 ellen lengte, en alzoo van ruim 7 Nederl. uren omvang. De bastions-facen hebben 90 à 110 ellen lengte, de flanken 25 à 35 ellen. Men kan deze zoogenaamde *enceinte continue*, als de courtine der voorliggende forten beschouwen, welke laatste, evenals de enceinte, eene formele belegering vorderen, aangezien de belegeraar de eerste niet onaangeroerd kan voorbijgaan, zonder in zijne gemeenschap gestoord te zijn en zich aan een geducht kruisvuur bloot te geven, terwijl de zware, hooge en welgedekte escarp, onvermijdelijk tot eene bres, hetzij door de mijnen of door het geschut, noodzaakt; moettende de aanvaller, in dit laatste geval, zijn geschut op een pistoolschot afstands, in een voor logement onbekwaam gemaakt glacis, komen planten, uithoofde het metselwerk der escarp geheel aan het gezicht des aanvallers onttrokken is.»

«De dertien gebastioneerde forten zijn in eenen kring van 5 à 4000 ellen vóór de enceinte opgeworpen en omvatten alle voorname toegangen tot deze laatste. Elk dezer forten zal de noodige homvrije defensieve établissements bevatten, en dwingt den aanvaller tot eene afzonderlijke regelmatige belegering: Zij kunnen als de kapitale bolwerken der enceinte aangemerkt worden, en de drie voornaamste zijn ontegenzeggelijk het fort *Mont-Valerien*, de versterkte *Donjon van Vincennes* (het groote arsenaal) en het verschanste *St. Denis*, welk laatste wij mede als een hoofdbolwerk of bruggenhoofd der enceinte aanmerken, dienende tevens, met deszelfs kanaal, tot dekking der vlakte of het geretrancheerde kamp van *St.-Ouen*. De vier accessen op Parijs zijn zichtbaar *Vincennes*, *St.-Denis*, *Mont-*

Valerien en *Montrouge*: immers de bevestiging van Parijs, hoe groot de enceinte dan ook schijnen moge, bepaalt zich hoofdzakelijk tot het versterken van de beide koorden, welke de twee delta's der Seine aldaar onderspannen, namelijk de koorde van *Bercy* tot *St.-Denis*, waarvan een gedeelte door het kanaal van laatstgenoemde plaats, reeds eene groote natuurlijke kracht bezit, terwijl schier alle toegangen op *St.-Denis* kunnen geïnundeerd worden; het front vóór *Villette* en *Bercy* kan als het groote *camp retranché* en *hoofd-access* aangemerkt worden; de tweede versterkte koorde is die van *Bercy* naar *Javelle*; de overblijvende lange strook, bewesten van Parijs, tusschen de enceinte en de Seine, namelijk de vlakte van *St.-Ouen* en het bosch van *Boulogne*, kan men als een evenzeer door de natuur als door de kunst versterkte stelling beschouwen.»

«De enceinte, wat men daarover ook moge geschreven hebben, schijnt ons toe op eenen behoorlijken afstand (ongeveer 1500 ellen van de kommen der vóórsteden, en 2000 à 2500 ellen van de barrières of boulevards) verwijderd te zijn, om Parijs voor een bombardement te beveiligen: immers, niet alleen dat de verticale vuren op afstanden van 2000 ellen, zeer onzeker en tegen eene zoo groote binnenruimte, als de ingesloten kring is, slechts van geringe uitwerking kunnen zijn, althans daar alle bouw schier geheel uit steen, of zoodanige bouwstoffen bestaat, waarbij de brandbaarheid en de voortplanting van het vuur weinig te vreezen zijn; maar ook zijn alle groote gestichten in het centrum van Parijs gelegen, en ten gevolge van den afstand, geheel aan de vernielende uitwerking der bommen, zelfs der congrevische vuurpijlen onttrokken, welke laatste bovendien, blijkens de ervaring, alleen tegen beperkte oppervlakten en bebouwingen van ligbrandbaren aard te duchten zijn. Een bombardement van Parijs, wat *Vauban* dienaangaande, naar den geest van zijnen tijd, ook moge geschreven hebben, zoude, onzes erachtens, alleen de zwakheid eens aanvallers kunnen kenmerken en geen de minste uitwerking tegen eene zoo groote oppervlakte met vele enclos en geïsoleerde bebouwingen belooven; maar veeleer den inwendigen geest tot den hardnekkigsten wederstand nopen, terwijl daartoe almede geene stellingen te vinden zijn, voor en aler de forten, vóór een der genoemde accessen, veroverd en de gebastioneerde enceinte door de loopgraven tot op ongeveer 200 ellen genaderd zij.»

«De verboden kring (*la zone de servitude*) vóór de doorgaande enceinte en forten, namelijk die welke van alle bebouwingen zal gezuiverd worden, en waarin voortaan geen opbouw zal mogen plaats hebben, strekt zich uit tot op 250 ellen van af de kruin des bedekten wegs.»

«De onderlinge gemeenschap- of strategische wegen, zoo achter de doorgaande enceinte, als tusschen deze en de forten, is

meesterlijk gekozen, kunnende alle ernstige voornemens eens aanvallers voorgegaan worden, aangezien de belegerde overal op de koorde en op normale tusschenlijnen werkt, terwijl de werkring des aanvallers zich alleen tot eenen wijden omtrek moet bepalen. Achter de enceinte is tot dat einde een doorgaande militaire weg, van ongeveer 15 ellen breedte, daargesteld, welke geheel gemak-adamiseerd wordt. De militaire gemeenschap achter de forten *Nogent*, *Rosny*, *Noisi* en *Romainville*, is almede wel gedekt en met grootsche inzigten ontworpen, gelijk ook die tusschen de meergenoemde positie van *St.-Ouen*, en de noordwestelijke versterkingen van *St.-Denis*, tusschen *Longchamp* en *Mont St.-Valerien*.

« Behalve de breede strook tusschen de enceinte en de boulevards, of lijn der barrières, ter breedte van 1500 à 2000 ellen, bieden deze boulevards eene goede reserve-stelling voor het offensive leger aan. Hier ter plaatse is Parijs door eenen doorgaanden muur omgeven, genaamd *mur des Douanes ou de contrebande*, zijnde van 1784—1788, in plaats van den onder *Lodewyk XIV* gesloopten ringmuur, gebouwd, en waaraan toen ongeveer 50 millioenen franken zijn besteed geworden.»

« De escarp, zoowel der gebastioneerde enceinte als der forten, is ter hoogte van 10 ellen gerevêteerd en alzoo tegen beladdering ruimschoots beveiligd, te meer wegens het behoorlijke flankement: Het is, trouwens, bewezen, dat een muur van slechts 8 ellen hoogte, wel geflankeerd zijnde en geene doode hoeken daarlatende, reeds als tegen beladdering gewaarborgd kan beschouwd worden; terwijl, bovendien, tot eene zoo roekeloze en alleen op de achteloosheid der verdedigers berustende onderneming, ladders of werktuigen benodigd zijn, welke elk door 3 à 6 man moeten bestierd worden, en die van boven met geringe kracht te kantelen zijn.»

« De dikte van dit revêtement is aan den voet, namelijk boven het fundament, waar de schoone muur aanvangt, 5,40 el, zijnde nagenoeg $\frac{1}{3}$ der hoogte; onder $\frac{1}{10}$ talud gebouwd zijnde, is de bovendikte, gelijks het kordon, 2,40 el. De contreforten staan van 6 ellen, midden op midden, en zijn verder naar de bekende Vaubansche afmetingen opgetrokken. Het $\frac{2}{10}$ der enceinte heeft drooge grachten van 12 à 13 ellen bodems-breedte; zijnde die bodem gelijk met het bovenvlak der grondmuren en op ongeveer 6,5 el onder het natuurlijk terrein uitgehouwen. Eene cunette of goot, van ongeveer 1,50 el breedte en 1 el diepte, voor de wegvoering van het regenwater, zal in het midden van dezen grachtbodem uitgehouwen worden. De contrescarp is onder ongeveer $\frac{1}{3}$ talud in de groeve uitgehouwen, en op bekwame plaatsen met eene gemeenschap voorzien, hebbende almede ter hoogte van het natuurlijke terrein of maaiveld, een smallen bedekten weg of gang voor geweer- vuur van ongeveer 2 ellen breedte, terwijl de kruin van het

glacis ter hoogte van omtrent 2,50 ellen boven het natuurlijk terrein verheven is en de gerevêteerde escarp geheel dekt. De borstweerkruin der escarp verheft zich ongeveer 7,5 ellen boven het natuurlijk terrein en nagenoeg 4 ellen boven het kordon; de walgang (*rempart*) duikt gemiddeld 2,50 el onder de kruin der borstweer, namelijk 2,40 bij den voet des bankets en 2,60 el bij den binnenrand, hebbende eene breedte tusschen den voet des bankets en dezen binnenrand van 10 à 11 ellen; het binnentalud des walgangs ligt onder een natuurlijk talud; de borstweerdikte is voor het minst 6 ellen, met eene plongée van $\frac{1}{10}$ à $\frac{1}{12}$, namelijk op de kruin der glacis gerigt en een verlengde met dit glacis uitmakende, welk laatste daardoor een aanleg, of eene breedte, van ongeveer 25 ellen bekomt.»

« Het gekozen wal-profil overtreft in hechtheid en duurzaamheid, verreweg eenen zoogenaamden Carnotschen, alléénstaanden gekreneleerden muur van 8 à 10 ellen hoogte en slechts 1,6 el dikte, welke men zich vroeger had voorgesteld, ongeveer daar ter plaatse, of 150 ellen meer vóórwaarts, dadelijk op het natuurlijk terrein te bouwen, mits onmiddellijk gedekt door eene aarden *couvre-face*, en deze laatste door eene voorgracht met steile contrescarp voorzien: immers, behalve de zwakheid van zoodanigen alleenstaanden muur van zoo geringe zwaarte (mogende, blijkens de Woolwichsche proeven van 1824, geene mindere dikte dan 2,50 el hebben en van achteren bovendien met bomvrije aardbogen van ongeveer 1,2 ellen dikte voorzien zijn) tegen een vereenigd vijandelijk geschutvuur, als boogschoten aangewend, zouden de drie bestendig aan weér en wind blootgestelde zijvlakken van zoo dunne hooge muren, aan een gedurig zeer kostbaar onderhoud onderworpen zijn, en dus, evenals alle zoodanige alleenstaande muren van zoo geringe afmeting, tenzij geheel in tras gemetseld, alras hunne geheele kracht verliezen en naar bouwvallen gelijken »

« Wij meenen hier nog te moeten opmerken, dat de bouwmaterialen in de omstreken van Parijs, geenszins zoo voordeelig van aard zijn als men zich veelal voorstelt, terwijl het volslagen gemis aan deugdzame gebakken steen en hydraulische metselspecie zich welligt nergens meer dan hier doet gevoelen: De metselblokken of moellons zijn van eenen broozen, poreusen aard, terwijl de gipsachtige kalk op lang na niet de bindende kracht en duurzaamheid heeft als de Doorniksche en Luiksche steenkalk, zelfs niet die van onze schulpkalk. De trasmortels, welke zoogenaamde pouzzelaan-verbindingen men dan ook tot nog toe beproefd hebbe, zijn almede door de ervaring bevonden verre achter te staan bij de Doorniksche cendrée, althans bij de zoogenaamde Andernachtsche of Dortsche tras. Het is dan ook om deze reden, dat men veelal, om het gemis van even deugdzame bouwmaterialen en metsel-

specien eenigermate te vergoeden, tot zwaardere afmetingen in de muren zijne toevlugt neemt; echter zoude dit bij zoo ongemeen groote werken tot ongehoorde geldelijke opofferingen leiden, en van dáár dat tot dezen vestingbouw dagelijks eene menigte steenkalk en cendrée van Doornik gebruikt wordt, welke kosten men onvermijdelijk geoordeeld heeft, om duurzame, hechte muurwerken daar te stellen; wordende de gewone plaatselijke kalk- en trasmortels daarmee aangezet en versterkt.»

« In het gebied der onderdeelen bij de uitvoering dezer reusachtige werken, ontwaart men inderdaad verscheidene praktijken, hetzij reeds dadelijk op de plaats aangewend, hetzij in de projecten ter navolging voorgedragen, welke getuigen, dat de hedendaagsche Fransche ingenieurs ook de ervaring bij hunne naburen gadeslaan, en de vordering der ingenieur-wetenschap in het algemeen eerbied bewijzen: Het is toch bekend, hoezeer de volmaking van onderdeelen, men moge dezelve dan al of niet kleinigheden noemen, op de verwezenlijking van een schoon geheel invloed uitoefent. Onder de korte optelling van eenige *in loco* opgemerkte, of in hedendaagsche Fransche ontwerpen waargenomen bouwpraktijken, zal men geredelijk de zoodanige erkennen, welke ook bij hunne naburen, door de moderne of wetenschappelijk opgeleide ingenieur-school, hoog gewaardeerd worden, en zich gewis eenmaal, als nieuwe beginselen zullen handhaven.»

1°. « Het wal-profil der enceinte en der forten heeft een zoogenaamd dubbel of [gebroken banket, om den stand van het 2° gelid, bij het verdedigen der borstwering te verbeteren: door elkander krachtiger, met meer spoed, beter aangesloten en in eenen vasteren stand te ondersteunen, of ook de geladen geweren over te geven. Het is dezelfde inrigting, welke reeds in n°. 2 van den Nederlandschen Militairen Spectator, 1835, voor de twee gelederen-stelling is onderzocht en voorgedragen, thans teregt in den leer-cursus bij de Koninklijke Militaire Akademie opgenomen, door de Duitschers op de meeste plaatsen reeds verwezenlijkt, en in de profillen der Fransche projecten voor Parijs, duidelijk zichtbaar is.»

2°. « De zoogenaamde vredes-taluds, namelijk die, waarbij de banketten en binnen-taluds der borstweringen, nu onder één talud gelegd, eerst tijdens den oorlog afgegraven moeten worden, zijn niet alleen bij de nieuwe werken van Parijs, maar ook bij alle andere vestingen van Frankrijk en Duitschland vermeden, zelfs als hoogstschadelijk en ondoelmatig geacht, uithoofde men op deze wijze, slechts eene halfheid heeft en in plaats van eene dadelijk verdedigbare borstwering te bezitten (1), niet dan na eenen kostbaren en moeilijken arbeid, in

oogenblikken van gevaar of dringenden nood, de borstwering door militairen of vaak bezwaarlijk te bekomen arbeiders, in eenen dadelijk verweerbaren toestand kan brengen; terwijl, bovendien, tijdens een nat seizoen, zoodanig versch afgegraven banket en binnen-talud, onbruikbaar te achten is, wijl de soldaat er weldra in den modder staat, tenzij aantrede, banket en binnen-talud bevorens met zoden bekleed worden; en waar zouden dan nog die zoden, bij vorst of nat seizoen, zoo spoedig te bekomen zijn?»

« Men heeft dus verreweg de voorkeur gegeven, ingevolge een dezer dagen algemeen heerschend beginsel, om alles bij vestingen in een' steeds dadelijk gereeden, verdedigbaren toestand te hebben, dat is, in het onderhavige geval, de dubbele banketten, namelijk het bovenste van 1 à 1,25 el en het benedenste van 0,65 el breedte, beide met aantreden van 1½ à 2 malen de hoogte, geheel af te maken en te bezoden; voorts het eerste 1,55 en het tweede 1,87 el onder de kruin der borstwering aan te brengen, alsmede het binnentalud der borstwering van gezegde hoogte, onder ⅓ talud; zijnde de bekleeding dezer laatste, evenals de banketten en aantreden, met plakzoden alsdan voldoende te achten. Men zegge niet dat zoodanig steeds dadelijk bruikbaar of verweerbare profiel, tot de zoogenaamde scherpe profillen behoort (waaronder men vroeger de binnentaluds onder ⅓ à ⅔ der hoogte en dus zeer steil opgezet, rekende), noch dat dezelve op deze wijze eenig aanzienlijk onderhoud zouden vorderen, want de ervaring heeft het tegendeel geleerd, te meer, wijl een talud onder ⅓ der hoogte en slechts van 1,55 à 1,40 el hoogte, grootendeels met plakzoden kan worden bekleed, en de kruinhoek bovendien ook niet zoo aanmerkelijk scherper is, als die onder een zoogenaamd vredes-talud.»

3°. « Geene oprids zijn bij de nieuwe werken om Parijs aangewend, of dezelve hebben ten minste 10 à 15 malen de hoogte tot aanleg. Dezelve hebben bovendien van boven steeds eene verbreding of afronding, ten einde het opvoeren van aangespannen geschut (bij een te hulp komen of concentreren van krachten) en een snel zwenken op de barbet of op den walgang zelve in orderlijk te zijn (1).»

4°. « De opgeworpen glaciën zijn, op eenige ellen van de

moet men dezelve gewis nog des te meer bij grensvestingen, welke in steeds dadelijk verdedigbaren staat moeten zijn, verderfelijk achten. Onze vestingen hebben nog vredes-taluds!

(1) Wij hebben in 1830 bij het armeren van menige onzer vestingen, de nadeelen der meest veel te steile en te smalle oprids ondervonden, als hebbende men zelden de aangespannen vuurmonden regstreeks op de batterij kunnen brengen, waartoe dan nog vele handen en werktuigen moesten aangewend worden. De tijd en de genoegzame voorhandene plaats of terrein-ruimten zijn nu daar, om zoo lastbare gebreken overal te verhelpen en te doen onderzoeken, ten einde onze vestingen in over éénstemming te brengen met de grootere mobiliteit en verbeteringen onzer hedendaagsche artillerie.

(1) Wanneer men bij eene centrale of groote wapenplaats als Parijs, het aanwenden der zoogenaamde vrede-taluds nadeelig heeft beschouwd,

kruin, schier geheel uit steenstukken, bij wijze eener aangebrachte kunstmatige rots daargesteld, slechts met eene dunne laag van gewone aarde, ter dikte van 0,20 à 0,50 el bedekt, ten einde het doorgraven en bekroonen te bemoeijelijken. Op de meeste plaatsen, en reeds ziet men dit langs het bosch van Boulogne, wordt dit glacis, bovendien, met eene digte beplanting van hakhout voorzien, waartoe de blijvende bovenkorst van twee palmen dikte, allezins voldoende is.»

5°. « De materialen in de escarp-muren worden zoodanig gekozen, dat de hardste in de benedenlagen komen, alles naar evenredigheid der meer of mindere drukking en wrijving. Het massief der muren, alsook van de contreforten, wordt *brute* gemetseld, waartoe, even als de grondmuren, de steenstukken, vol en dik in den kalkmortel, sterk ineengedrongen en wel aangevuld, verwerkt worden, terwijl alleen de vóórbekleding der escarpen, de hoeksteenen en kordons, uit gezaagde gladde blokken of moellons van vrij harden zand- en mergelsteen gemetseld worden. Ten einde het afscheuren der contreforten voor te komen, zouden dezelve, zoo men zegt, met zoogenaamde lange bind- of anker-steenen, in de bovenste lagen, met het ligchaam van den muur verankerd worden. Ettelijke face-muren schijnt men ook bovendien voortaan tot meerderen wederstand tegen de drukking der aarde, regelmatig verdeelde, inwaartsche tegen- of inbuigingen te zullen geven.»

6°. « De borstweringen zijn, door middel eener verdikking en een flauwer buiten-talud, reeds eenigzins teruggetrokken. Men schijnt het voornemen te hebben, ingevolge deswege gedane voorstellen en vertogen van eenige Fransche ingenieurs, om dezelve, op ettelijke plaatsen, nog meer terug te trekken, ten einde het vernietigen of wegschieten dezer borstweringen, door vereenigde groote geschutkrachten te verhoeden, en tevens om de drukking der aarde tegen die muren te verminderen, maar vooral om het instorten of medeslepen der borstwee, bij een bresschieten te bemoeijelijken. In plaats van flauwere buiten-taluds der borstweringen, hebben sommige een doorgaanden *chemin de ronde* of coridor voorgesteld, op het midden met eene digte doornen haag voorzien.»

7°. « De acht voor militaire établissements opengelaten vakken, op schier gelijke onderlinge afstanden van 2300 ellen,

zijn bestemd voor groote bomvrije defensieve kazernen, magazijnen en behoeften van allerlei aard, om aldaar, des vereischt, of in tijd van oorlog, alle strijdkrachten vereenigd te hebben. Men kan deze versterkingen alsdan als groote retranchementen in de bastions-keelen beschouwen, en zoo uit- als inwendig een gelijk wederstands-vermogen aanbiedende.»

8°. « Elk fortificatie-front wordt op ongeveer 800,000 franken (1) geschat, hetwelk voor den geheelen omvang ongeveer 80 millioen franken zoude bedragen; doch de kosten voor de voltooiing der geheele enceinte, met de forten, militaire établissements, onteigeningen en verdere benoodigdheden, mag men misschien wel op 500 millioenen franken schatten.»

« 9°. « Met een vlugtig overzigt van het aldus versterkte Parijs te geven, is het alleen ons doel geweest, om zich daarvan een meer bepaald denkbeeld te kunnen vormen. Overigens moet men deze geheele centrale vastigheid veeleer als eene groote versterkte leger- en wapenplaats beschouwen, in verband met groote mobile strijdkrachten en strategische operatiën; doch geenszins in de constructiën die kracht zoeken, welke b. v. een geheel naar de moderne regels der vestingbouw versterkte twaalfhoek zoude aanbieden; welke eigendommelijke kracht der onderdeelen, hier, wegens den grooten werkkring en de geschikte voorbereide gemeenschap, ook overtollig zouden zijn. Van den anderen kant, zouden wij geneigd zijn te gelooven, dat de verwezenlijking van dit groote werk, benevens eene herziening der frontier-vestingen en eene daarnaar geëvenredigde militaire magt, Frankrijk in eene geheel andere stelling opzigtelijk eenen uit- of inwendigen vijand brengt, en voorvallen als eenige in de laatste halve eeuw, welligt, een geheel ander karakter zouden doen nemen.»

(1) Fondering, muur en contreforten in moellon	16,747,500 kub. el. à fr. 20,00	334,950 fr.
Vóórbekleding met zoogenaamde Meullères	2,392,500 »	24,00 . . 57,420 —
Kordon-steenen (tablettes de couronnement)	110,925 »	98,07 . . 10,948 —
Kantsteenen (chaines verticales)	7,200 »	98,07 . . 710 —
Tras (Bitume) pour recouvrir le dessus de l'escarpe	1,400 »	4,00 . . 5,600 —
Ontgraving (deblais, terre à 3 hommes et 6 relais)	75,000,000 »	1,06 . . 120,800 —
Taludering (taludage)	14,000,000 mètr. car.	0,05 . . 700 —
Gesteempuinde weg achter den wal	2,280,000 »	9,00 . . 20,520 —
Onteigening van gronden	5,032 hectar. 30,000,00(?)	159,600 —
Onvoorziene uitgaven, uitmalingen van water, barakken, enz.		88,782 —
		TOTAAL 800,000 fr.

BIJLAGE X.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 10de DEEL, N°. 10.

(Maand April, 1842.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot militie-commissaris in de prov. Gelderland: de gep. luit.-kol, der inf. J. W. Tecters. Bij het 1ste reg. lans., tot adj.: de 2de luit. L. F. H. Graves, van het reg. Bij het garn. te Gorinchem, tot offic. van gez. der 5de kl.: de heer J. J. Lindgreen. Bij het garn. te Breda, tot apoth. van de 3de kl.: A. J. van Roosendaal. Tot administrateur bij het garn.-hosp. te Maastricht: de kap. op non-act. J. W. A. Theunissen. Bij het leger in Oost-Indie, tot adspirant-Intendant: de heer G. P. W. Boers. Tot substituut-advokaat fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof: den heer M. W. J. Hoytema, practiserend advocaat en regter-plaatsvervanger bij de arondissements-regtbank te Utrecht. Tot luit.-gen. lid van het Hoog Militair Gerechtshof: de gen.-maj. F. Knotzer, prov. komm. van Groningen en Drenthe. Bij het dep. van oorl., tot 1ste luit.: de 1ste luit. J. H. Engelbregt, van het reg. gren. Bij het 9de reg. inf.: den 1ste luit. op non-act. J. de Roo, en den 2de luit. op non-act. A. van Wechel.

Verplaatsingen.

Bij het wapen der inf. van het leger in Oost-Indie: de 1ste luit. C. Stroo, van het 8ste reg. inf., J. J. A. Boon, van

het alg. depôt der landm., J. E. Gillot, van het 10de reg. inf., J. C. H. J. de Veer, van het 6de reg. inf., J. D. M. van der Vlist, van het 4de reg. inf., J. Liesz, van het 6de reg. inf.; de 2de luit.: P. C. Hoogedoorn, van het 7de reg. inf., A. P. F. de Seyff, van het 2de reg. inf. Bij het wapen der art. in Oost-Indie: de 2de luit. J. F. S. Brunsveld van Hulten, van het 1ste reg. art. Bij het 1ste reg. art.: de 2de luit. W. F. G. L. Boellaard, van het 5de reg. art.

Ervol ontslagen.

De offic. van gez. der 2de kl. P. J. van Thienen, van het garn. te Breda. De offic. van gez. der 5de kl. J. F. Mathijssen, van het garn. te Breda.

Tydelyk het non-activiteit-tractement verleend aan:

Den 1ste luit. R. Boeck, van het 5de reg. art. Aan den 2de luit. Gorné, van het 5de reg. inf.

Gepensioneerd.

De kap. E. A. van Kesteren, van het 5de reg. inf. De kap. J. Heijermans, van het 1ste reg. inf. De 1ste luit. L. Camp, van het 6de reg. inf.

Overleden.

De kol. op non-act. F. van Campen. De ritm. K. L. van Heerdt, van het 4de reg. ligte dragonders.

BILLAGE X.

REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843.

(1843, April, 1843)

THE FIRST PART OF THE BILLAGE IS THE ORIGINAL SPECIMEN OF THE BILLAGE FOR THE YEAR 1843. THE SECOND PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE THIRD PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE FOURTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE FIFTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE SIXTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE SEVENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE EIGHTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE NINTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843.

THE ELEVENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWELFTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE THIRTEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE FOURTEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE FIFTEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE SIXTEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE SEVENTEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE EIGHTEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE NINETEENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTIETH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843.

THE TWENTY-FIRST PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-SECOND PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-THIRD PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-FOURTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-FIFTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-SIXTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-SEVENTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-EIGHTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE TWENTY-NINTH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843. THE THIRTIETH PART IS THE REPRODUCTION OF THE ORIGINAL SPECIMEN FOR THE YEAR 1843.